

OM HOPPFULLA PREDIKNINGAR FÖR VUXNA

(Thesis)

Doctor of Ministry in Preaching

Chicago Theological Seminary
Lutheran School of Theology at
Chicago – LSTC

Johan Svedberg
Class of 2004

Handledare:
Docent Bo Larsson, Uppsala

Examinator:
Professor Antje Jackelén, Chicago

INNEHÅLL

Kapitel 1	Inledning	3
Kapitel 2	Vuxnas bekymmer Om attityder och värderingar	4
Kapitel 3	Predikantens bekymmer Föreförståelse och distans	8
Kapitel 4	Bekymmer och nåd Möjligheter i begreppen lag och evangelium	13
Kapitel 5	Arbetet med tre predikningar	19
Kapitel 6	Slutsatser	42
	Litteraturlista	47
	Summery	48
	Abstract	49
	Bilaga 1	50
	Bilaga 2	52
	Bilaga 3	54
	Bilaga 4	56
	Bilaga 5	58

Kapitel 1. Inledning.

Predikan är ett unikt möte mellan lyssnarens liv och evangeliet. Ett möte som är inarbetat och där det finns höga förväntningar på att bli berörd, utmanad och stärkt. Under flera år har jag försökt att låta mina predikningar vara tydligt förankrade i lyssnarnas vardag. Att det ska vara lätt att känna igen sig i vad som sägs. Även att frågorna i predikan ska vara aktuella frågor som vi brottas med just nu.

I arbetet med denna uppsats har jag predikat för vuxna i åldern 25-55 år. Anledningen till att jag har valt åldern 25-55 år är att den innefattar de föräldrar jag möter i församlingens barn- och ungdomsarbete. Det är även en kategori som är underrepresenterad i församlingens arbete. Åldersspridningen har fungerat tillfredsställande i mitt arbete även om det inte är en homogen grupp. Mellan 25 år och 55 år kan det hända mycket i en människas liv och erfarenheterna präglar frågorna liksom det andliga sökandet. Erik Homburger Erikson och James Fowler delar in denna ålderskategori i två stadier. Det första stadiet är den tidiga vuxenåldern 21-35 år som präglas av en kamp mellan intimitet med andra och isolering från andra. Det handlar om individens relation till andra vilket även påverkar det andliga sökandet som är individuellt reflekterande. Den andra stadiet är den sena vuxenåldern 35-60 som börjar i samband med barnafödandet. Den präglas av en kamp mellan att producera nytt liv och ett stagnerat liv. Genom att föda liv och omsluta andra med omsorg vill man skapa något av livet. Även det andliga sökandet präglas av en vilja att förena och skapa enhet. Jag kan ana skillnaderna mellan den tidiga och den sena vuxenåldern i mina samtal med vuxna i mitt arbete. Men jag har inte dragit några slutsatser som bekräftar Eriksons och Fowlers teser.

I arbetet med denna uppsats har jag varit intresserad av att få veta mer om hur vuxna lyssnar till predikan. Jag har sökt efter attitydundersökningar och utredningar i kyrkan. Vad är det som bekymrar vuxna idag och vad är det de vill diskutera? Vilka är de största behoven bland vuxna? Jag har även sökt vägar att tala teologiskt om vuxnas lyssnande. Finns det teologier som bryr sig om vuxnas frågor? Finns det teologiska begrepp som är särskilt användbara? Kan man särskilt tala om vuxnas kamp om individen och om att skapa liv? Sedan har jag sökt homiletiska metoder som tar hänsyn till vuxnas kamper i livet. Finns det ett sådant homiletiskt tänkande? Kan man predika särskilt för vuxna?

Predikningarna och samtalen har genomförts i Luleå domkyrka under hösten 2003.

Kapitel 2. Vuxnas bekymmer - Om attityder och värderingar

Vår tid är komplicerad och vi har ofta svårt att förstå oss själva. När vi ser på hur vi människor tänker och agerar i skapelsen så tycks vi inte uppmärksamma varningssignalerna i tillvaron. Till exempel låter vi utvecklingen gå mot större konsumtion och energiförbrukning trots att vi vet att jordklotet inte orkar mer. I vår västerländska kultur överskrider vi också våra tidsgränser. Vi försöker hinna med mer inom samma tid fast vi vet att våra kroppar inte orkar mer.

I flera av de samtal jag fört med 25-55 åringar i referensgrupperna har frågorna ställts – Vart är vi på väg? Vad kommer hända om vi fortsätter leva på det här sättet? Vad ska vi göra för att förändra vår livssituation? Exempelen har varit många i samtalen på hur vardagslivet blivit snävare, hårdare och mer präglad av en kärvare ekonomi. Vid ett tillfälle berättade en av kvinnorna om sitt arbete på en tandvårdsmottagning. Där har människosynen förändrats och blivit värderad i pengar. När någon medarbetare är långvarigt sjuk och det är dags att gå hem med blommor så får aldrig tandläkarna göra det. De kostar arbetet 1 000 kronor i timmen och är för dyra för att undvara. Istället får någon mindre kostsam personal gå med blommorna. I många samtal efterfrågade flera vuxna motstånd till sina livssituationer och sina bekymmer. De önskade få fler möjligheter att reflektera och kritiskt granska sina liv och få söka andra möjliga vägar.

De vuxna i åldern 25-55 som jag inbjudit till referensgrupperna har varit entusiastiska över att få komma. Många har tackat för inbjudan att lyssna till tre predikningar. Framför allt har de varit glada över möjligheten att få diskutera med andra om livet. Alla har inte haft möjlighet att komma men ganska många har kommit, mer om detta i senare kapitel. För flera har det krävt en stor omprioritering i almanackan för att kunna ha tid att gå till kyrkan. Det är inte enkelt för alla att få tid till samtal.

FolkDialogen

Vikten av samtal för vuxna bekräftas i VuxenDialogs¹ arbete runt om i landet. I VuxenDialogs undersökning Folk Dialogen², som genomfördes för tio år sedan, undersöktes vilka som var de mest angelägna livsfrågorna bland 30-50 åringar i Sverige och i vilka sammanhang de ville bearbeta sina livsfrågor. Undersökningen kom fram till att vuxna helst bearbetar sina mest angelägna frågor i livet det tillsammans med vänner i hemmiljö. Dessutom visade undersökningen att mer än hälften upplevde sig ha fått ett ökat behov av att bearbeta sina livsfrågor under de senaste tio åren.

På frågan om vilka frågor som är mest angelägna att bearbeta svarade de flesta att det berör förhållandet till de egna barnen, förhållandet till den egna partnern, framtiden för natur och miljö, välbefinnandet för den egna kroppen och hälsan samt framtiden på arbetsmarknaden och arbetslösheten. Allra mest angelägen bland svaren i undersökningen var frågan om förhållandet till de egna barnen och föräldrarollen.

Ungdomsstyrelsens attitydundersökning

Ungdomsstyrelsen genomförde nyligen en attitydundersökning³ där bland annat 25-54 åringar svarade på frågan om vad som ger livet mest mening. Bland 25-54 åringar svarade de allra flesta att det är familjen som ger livet mest mening, långt därefter kom fritiden och vänner. I samma undersökning svarade drygt 75 % av 25-54 åringarna att de är nöjda med sin relation till partner/maka/make/sambo medan ytterst få inte är nöjda alls. En överväldigande majoritet är dessutom helt nöjda eller bara nöjda med sin relation till sina barn. Dessa uppgifter bekräftar att familjen och relationerna till de personer som står en allra närmast är viktigast för de flesta vuxna. I Luleå gjordes nyligen en undersökning⁴ som kartlade fritidsvanorna bland befolkningen. Där framgick det att familjer i Norrbotten tillbringar en ovanligt stor del av sin fritid tillsammans med familjen och släkten. Enligt universitetslektor Mats Jakobsson vid Luleå tekniska universitet betyder det inte att man i Norrbotten tycker att släkten är viktigare än i övriga Sverige men att det finns större möjligheter att träffas.

¹ VuxenDialog är en pedagogisk modell för samtal i grupp. VuxenDialog organiseras och bedrivs inom Sensus studieförbund och Studieförbundet Bilda i samverkan med bland annat kyrkor, kommuner, skolor, frivilligorganisationer och integrationsprojekt. Sensus studieförbund är huvudman för VuxenDialog.

² Folk Dialogen – en attitydundersökning bland 30-50 åringar i Sverige 1994. Medlemmar i Svenska kyrkan i Fässbergs församling i Mölndal, Simrishamns pastorat, Vallentuna församling, Vrinnevi församling i Norrköping och Viksjö församling i Järfälla ingick i studien.

³ De kallar oss unga – Ungdomsstyrelsens Attityd- och värderingsundersökning 2003

⁴ Kultur- och fritidsvaneundersökning i Luleå kommun 2002, se www.lulea.se

I undersökningen från Ungdomsstyrelsen bekräftas även de mer negativa attityderna till livet i sin helhet och samhället. På frågan om livet motsvarar de egna förväntningarna svarar 60 % att det motsvarar till stor del, medan 10 % säger att det inte motsvarar förväntningarna. På frågan om man är nöjd eller missnöjd med livet i sin helhet just nu svarar cirka 60 % att de är mycket nöjda, några enstaka procent svarar att de inte alls är nöjda och övriga ligger i mitten. Samtidigt som det är glädjande att se att de flesta är nöjda med livet är det intressant att notera att många är mindre nöjda eller rent missnöjda med livet. På frågorna om tilltron till samhället framkommer ytterligare negativa åsikter. Fler personer är helt missnöjda med det svenska samhället idag än de som är helt nöjda. Däremellan finns en majoritet som är ganska nöjda. Dessutom svarar drygt 20 % att de inte alls känner sig delaktiga i det svenska samhället eller att de upplever att deras kunskap eller förmåga tas tillvara. Det är betydligt fler än de som svarar att de känner sig helt delaktiga i samhället och känner att deras kunskap och förmåga tas tillvara på ett bra sätt. I åldersgruppen 25-54 år finns det alltså en stor känsla av utanförskap i samhället. Enligt universitetslektor Mats Jakobsson hänger dessa siffror ihop med uppgifterna ovan om relationen till familjen. Siffrorna brukar i regel väga upp varandra. Är familjerelationerna starka så är delaktigheten i samhället låg. Även den omvända situationen kan förekomma i internationella undersökningar.

Utanförskapen i samhället förstärks av frågorna i undersökningen om tillit till andra och förmågan att påverka sin livssituation. På frågan om tillit svarar 10 % att de inte anser att det går att lita på människor i allmänhet och 25 % svarar att det går att lita. Däremellan finns de allra flesta som tycks ha en mer eller mindre tveksam tillit till andra.

De flesta personerna i ålder 25-54 år är enligt undersökningen nöjda med livet i sin helhet men missnöjda med det svenska samhället och känner sig inte delaktiga i samhället och känner inte heller att deras kunskap och förmåga tas tillvara. Dessutom har de inte så stor tillit till andra. Gemenskapen med andra är svag och missnöjet till samhället är stort. Istället finns tryggheten i familjen.

Allvarligast är ändå svaren på frågan om 25-54 åringar anser sig ha goda möjligheter att påverka sin livssituation. Där har cirka 85 % svarat att de anser sig ha goda möjligheter medan cirka 15 % inte anser sig ha goda möjligheter. Var sjätte vuxen går alltså omkring och anser sig inte ha goda möjligheter att påverka sin livssituation.

Att inte kunna påverka sin livssituation är starkt begränsande för en människa. Det gör att man är ofri och upplever sig vara helt beroende av andra. Dock är det inte alltid enkelt att förändra sin situation. Ofta är det andras beslut eller större sammanhang som styr livssituationen. Därför är det ofta nödvändigt att få hjälp utifrån för att kunna återta möjligheten att påverka sin livssituation.

Utsatthet i Luleå

Under 2002 intervjuade diakonerna i Luleå domkyrkoförsamling ett antal personer med god insyn i den sociala situationen bland invånarna i Luleå kommun. Syftet med intervjuerna var att undersöka vilka invånare som dessa personer anser är mest utsatta i samhället. Efter att ha tagit del av dessa intervjuer⁵ går det att dra slutsatsen att de mest socialt marginaliserade personerna i Luleå är personer med psykiska sjukdomar eller demens, anhöriga som tar hand om dementa i hemmet, tonåringar med lässvårigheter samt unga personer (16-24 år) som är födda i ett annat land. De politiskt mest åsidosatta är personer med funktionshinder, personer med flyktingbakgrund och misshandlade kvinnor. Samt att de personer som har lägst välfärdsnivå är ensamstående mödrar och äldre kvinnor. Sammantaget är det här en stor grupp i samhället. Räknar man dessutom in deras anhöriga är det många som är berörda. Utsattheten i samhället är ingen marginell företeelse.

Tidigare projekt

I båda de tidigare församlingsprojekt jag genomfört inom Kvalificerad Fortbildning Predikan⁶ har jag ställt frågor kring vilka förväntningar vuxna har på predikan samt hur de reagerat på mina predikningar. I det första projektet arbetade jag utifrån hypotesen ”om predikningarna i Luleå domkyrka berör, tröstar och oroar 25-45 åringar stärks de i sin identitet som människor”. Bland mina slutsatser i projektet framgår att de som deltog i referensgrupperna kände sig stärkta av predikan. Predikningarna i projektet och samtalen efteråt upplevdes viktiga i deltagarnas vardagsliv som annars ofta inte rymmer reflektioner kring en komplicerad tillvaro.

I det andra projektet, ”Ni är ju kallade till frihet”, sökte jag definitioner och tolkningar av begreppet frihet. Frihet och befrielse är centrala begrepp i luthersk teologi. Det är viktigt att

⁵ Intervjuerna finns nedskrivna och sammanfattade hos diakonerna i Luleå domkyrkoförsamling.

⁶ Jag deltog i Kvalificerad Fortbildning Predikan under åren 2000-2003. Fortbildningen arrangerades av Pastoralinstituten i Lund och Uppsala, Fjellstedtska skolan i Uppsala samt Ansgarsliden i Sigtuna.

predikan försöker gestalta den möjliga friheten i våra liv. Jag fann en bra tolkning hos Per Frostin. Han menar att frihet är något Kristus befriat oss till och något vi genom honom är kallade till. Frostin skriver – *människan är kallad att leva i frihet, men hon kan endast nå frihet när hon lever i gemenskap med den som har gett henne denna kallelse*⁷. Frihet nås inte genom att leva autonom utan tvärtom i gemenskap med varandra, Gud och hela skapelsen. Hon är ständigt på väg, ständigt sökande och beroende som människa. Människan kan inte betraktas som en helt igenom färdig, rationell eller entydig individ. Hon är beroende av andra för att veta vem hon är. I det andra projektet drog jag en slutsats kring mitt eget ökade mod att tolka och att vara teolog. Jag utläste en positiv effekt i församlingen och skrev följande i rapporten - *Jag tror det finns en befrielselängtan i församlingen efter att få höra fria röster. Röster som vågar formulera tankar, inte minst i marginalerna av de stora centrala livsfrågorna just nu. Om vi inte vågar tolka skapar det torka hos lyssnarna och tron tappar i dynamik och spännvidd.*

I båda de tidigare projekten, samt i det projekt jag nu redovisar, har jag hört ett stort behov bland referenspersonerna i åldern 25-55 år av reflektion kring vardagens bekymmer. Människor lever ofta i komplicerade relationer och situationer. Därför hoppas man på att i predikan få höra om sitt eget liv, om vardagslivet och sina egna angelägna frågor. Få hjälp med nya perspektiv och framför allt få hjälp att se mening och hopp i tillvaron.

Kapitel 3. Predikantens bekymmer – Föreförståelse och distans

Lyssnarnas behov av reflektion och förväntningarna på predikan är ofta stora. Men ändå är det svårt för många predikanter att möta lyssnarnas behov och förväntningar. Ofta blir förkunnelsen alltför allmän eller alltför abstrakt så den griper inte in i människors liv.

Detta sker trots att predikanten och lyssnarna lever i samma verklighet. I samma kulturella sfär, ser på samma tv-program, läser liknande tidningar och talar samma språk. Det borde inte vara så svårt att känna igen och identifiera lyssnarnas behov. Men mycken förkunnelse domineras ändå av allmänna fromma formuleringar.

⁷ Ur artikeln Den frihet vi är kallade till, Frihetens ansikte, Årsbok för kristen humanism 1985

En orsak till denna svårighet kan vara vår oförmåga att tänka i nya banor och se hur olika perspektiv kan rymmas i bibeltexter och i tolkningar av texterna. Vi är så trängda av tiden i förberedelsearbetet inför predikan att vi inte hinner tänka i nya banor. Eller så tar de kyrkliga traditionernas tolkningar så stor del av vår uppmärksamhet att vi inte förmår ta in människors behov idag. De kyrkliga traditionerna behöver inte vara ett hinder för aktuell tolkning men tyvärr är de ofta det.

Som predikanter behöver vi försöka få distans till vår föreförståelse, i första hand från vår egen föreförståelse om oss själva. Utmana oss till att tänka i nya banor, dra slutsatser som vi aldrig dragit förut och uttrycka åsikter som vi inte prövat att sätta ord på tidigare för att inse att vårt eget lärande inte är slut. Vi behöver pröva våra egna åsikter, lyssna till oss själva förutsättningslöst liksom vi behöver lyssna till vår omgivning. Liksom omgivningens åsikter kan vara obekväma kan även våra egna vara det. Detta gäller inte bara nattens drömmar som hela tiden drar nya märkliga slutsatser. Även vårt vakna jag kan kasta om trådarna och dra nya slutsatser. Ofta beroende på de samlade erfarenheterna vi bär på. Dock är detta jobbigt och kan upplevas som otillräckligt, att låta sig påverkas av subjektiva upplevelser. Men sådan är ofta kunskapen, den upptäcker hela tiden nya fakta genom ett ständigt sökande. Och när slutsatserna tillåts ta plats kommer ofta något nytt fram.

Evangeliet har alltid låtit sig tolkas olika och på nya sätt. Det synliggörs inte minst genom att vi har fyra olika tolkningar i Nya Testamentet (evangeliet enligt Lukas, Matteus, Markus och Johannes). De har berättat evangeliet enligt fyra olika perspektiv. Olikhet och variation har aldrig varit något problem för evangeliet. Evangeliets berättelser har aldrig begränsats av att förekomma i olika versioner eller tolkningar, tvärtom är det evangeliets enda kända tillvaro. Ständigt har det omformulerats av olika kriterier och konflikter och lyckats öppna nya dörrar framåt. De nya tolkningarna har många gånger varit ett försök att befria texterna från dogmatiska bindningar. Genom historien har kyrkans dogmatik gjort anspråk på den enda sanna förståelsen av texter och stängt möjligheten till andra perspektiv. Därför har nya tolkningar och läsningar gjort uppror mot dogmatiken och släppt in nya tankar för att låta tanken vara fri och samtidigt låta Guds kraft vara fri. Författaren Ylva Eggehorn har i flera psalmer gett uttryck för denna Guds frihet. I svensk psalm 717 skriver hon – *Så kom du då till sist, du var en främling, en mytgestalt som jag hört talas om. Så många hade målat dina bilder men det var bortom bilderna du kom. Vi trodde du var användbar, till salu, vi skrev ditt*

namn på våra stridsbaner vi byggde katedraler högt mot himlen men du gick hela tiden längre ner.

Att låta Gud leva *bortom bilderna* är dock lättare sagt än gjort. Ofta blir Gud domesticerad av vårt tänkande. Gud blir beskriven, förklarad och systematiserad av vårt tänkande. Ibland går det till och med så långt att Gud inte blir giltig utanför vårt tänkande. Men det är nödvändigt för oss att låta Gud leva *bortom bilderna*. Att vi kan tänka oss en Gud som är annorlunda, och detta som ett brott i tänkandet snarare än ett brott med tänkandet⁸.

I uppenbarelserna överraskar Gud ofta mänskligheten. På oväntade sätt sker möten mellan det gudomliga och människor. I olika sammanhang och i olika skepnader uppenbarar Gud sin vilja för oss. Liksom med evangelierna är uppenbarelsernas variation stor och variationerna är dess enda kända tillvaro. När Gud uppenbarar sig är det Gud som etablerar en väg till oss. Vägen Gud tar är människans, den immanenta verkligheten, som är den enda vägen vi kan förstå. Detta innebär att vi måste förstå Guds transcendens på immanensens villkor.

Transcendensen måste våga bli immanent för att den över huvud taget ska kunna komma till tals med oss människor. Dock innebär det en risk då vi kan missförstå uppenbarelserna som enbart immanent. Det är ett risktagande, som redan fanns i Jesu förkunnelse, men det har aldrig funnits någon garanti för att vi ska förstå det transcendentia som transcendent. I Johannesevangeliet (1:11) står det: *Han kom till det som var hans, och hans egna tog inte emot honom*. Ett annat exempel är från Markusevangeliet (8:27-30), när Jesus vid byarna kring Caesarea Filippi frågade lärjungarna: *Vem säger människorna att jag är?* Enligt lärjungarna fanns det en mängd åsikter om vem Jesus var: *Johannes Döparen, men somliga säger Elia, andra att du är någon av profeterna*. Petrus svarade sedan annorlunda på frågan: *Du är Messias*.⁹

I uppenbarelserna bryts ofta det möjligas tankegångar. Jesus vandrar på vatten, Gud uppenbarar sig i en buske och gör vatten till vin. Våra tankebanor utmanas. Men det sker hela tiden i vår verklighet. Mötet är ett möte i real tid och i real verklighet. Mötet uppfattas av människan med sinnena och detta blir tydligt när hon bekräftar mötet. Maria säger i mötet med ängeln Gabriel: *Jag är Herrens tjänarinna. Må det ske med mig som du har sagt*. (Lukas

⁸ Sigurdsson, 1998, s 124,

⁹ Ibid, s 130

1:38) Hon bekräftar uppdraget och mötet. Likadant sker i andra uppenbarelser, möten blir inkarnerade och delaktiga i den mänskliga verkligheten.

Dock har många uppenbarelser slutat att leva i real tid och istället fixerats i en form. Genom traditioner har berättelserna blivit färdigformulerade och slutat att tillåtas tolkas på nytt. Frågan är dock om bibelns uppenbarelser någonsin kan tillåtas bli färdigtolkade, om de någonsin kan bli helt styrda av en tradition. Det som händer då är att bibeltexten blir förytligad, den plockas ur sitt bibliska sammanhang och tillåts endast tolkas av den nutida traditionen och dess värderingar. Texten fråntas sin egen innebörd och blir istället ett redskap för en viss tolkningstradition.

Vi är inte alltid medvetna om hur kollektiva och egna traditioner styr vår läsning av bibeltexterna. För den enskilde predikanten handlar det ofta om att studier och flerfaldig läsning har fyllt texterna av tolkningar. Vi har ett förråd av minnen, exegetiska studier, lärares kommentarer och dogmatiska referenser som vi använder oss av. Tyvärr ges sällan tillfälle till nya tolkningar av gamla texter. Samma fenomen gäller även kyrkosamfund i stort. Istället för att låta bibeltexterna tolkas på nytt i varje ny tid återanvänds gärna gamla tolkningar.

Vikten av att ständigt låta texterna tolkas och speglas i varje ny tid kan motiveras på olika sätt. Johnny Jonsson hänvisar i en artikel till den forskning som gjorts kring bibeltexternas inter-textualitet. Där framgår att bibliska texter alltid återspeglar andra texter i bibeln. *Den inombibliska texttolkningen är omfattande och det fördjupade studiet av denna textuella väv av texter är instruktiv för hur judisk och kristen trostolkning formades i en ständig växelverkan av texter, traditioner och nya erfarenheter som i sin tur genererade nya texter.*¹⁰ Denna forskning visar att varje bibeltext har sin egen förståelsehorisont som den inte kan fråntas. Texterna är insatta i mångfaldiga sociologiska situationer och de är samtidigt relaterade till ett flertal historiska sammanhang. Texternas inter-textualitet gör att de bär på rikedomar som vi sällan upptäcker i vårt arbete med dem. De bär på erfarenheter och tolkningstraditioner som ofta överträffar vår egen verklighet. De visar hur förändringar i världen ständigt skapar nya horisonter och släpper in förståelse från olika håll.

Texterna har alltså en förståelsehorisont som kan berika våra liv om vi tillåter texterna att tilltala oss. Därför tilltalar jag av en bibelsyn där arbetet med bibeltexterna får präglas av att det får uppstå en friktion mellan textens förståelsehorisont och vår egen. En friktion där

¹⁰ Svensk KyrkoTidning 22/23 2002

förståelserna befruktar varandra och ur vilken det uppstår ny förståelse av hur livet ska tolkas. Vi läser texterna och söker deras förståelsehorisont liksom vi läser vår egen tid och dess förståelsehorisont. I tolkningen försöker vi inte anpassa den ene efter den andre utan låter vår tid och texten mötas, låta en friktion uppstå.

En sådan tolkande aktivitet kräver mer av oss. Den kräver att vi även låter de svårbegripliga och komplicerade texterna få stå för sig själva. Texter som är problematiska och bär på tolkningstraditioner som vi har svårt att förlika med vår egen tid. Den kräver också att vi granskar vår egen föreförståelse. Reflekterar över vad vi bär med oss i mötet med texten. Vilka tolkningsmönster som präglar oss och som sorterar vårt läsande.

Denna bibelsyn kräver mer av oss men den ökar också förutsättningarna för samspel mellan Bibeln, traditionen, min egen erfarenhet och vad vi vet om människan i samhälle och värld idag. Här får vi möjlighet att ge olika tolkningar utrymme. Med en sådan bibelsyn bestående av en samsyn av tolkningar kan vi ta oss förbi våra föreförståelser och låta Gud komma *bortom bilderna*. Vi får även mer kvalificerade instrument att tolka de uppenbarelser vi möter i Bibeln och som vi möter i vår egen tid. Större förmåga att tolka uppenbarelsernas begränsande väg genom den immanenta verkligheten. Kunna skilja mellan vad som är möten mellan människa - människa till skillnad från möten människa – Gud. För allt är inte uppenbarelser från Gud. Med en bred tolkningsbas och ett samspel mellan Bibeln, traditionen, våra egna erfarenheter och vad vi vet om människan idag är vi väl rustade att ana oss till vilka vägar Gud etablerar till oss.

För att synliggöra uppenbarelsernas väg bör vi undvika att förklarar dem. I nästa del vill jag återge ett homiletiskt resonemang jag har funnit hos Paul Scott Wilson¹¹. Han menar att begreppen lag och evangelium är vägledande för en postmodern predikan som vill förkunna evangelium in i en orolig tid¹².

¹¹ Paul Scott Wilson är Professor of Homiletics vid Emmanuel College of Victoria University, Canada.

¹² Paul Scott Wilson höll de så kallade Wardlaw föreläsningarna vid Lutheran School of Theology at Chicago sommaren 2003. I efterhand kontaktade jag honom med frågor kring föreläsningarna. Han sände då tre kapitel ur en bok som ska publiceras under 2004, *Preaching and Homiletical Theory*, Chalice Press of St. Louis, Missouri. Då boken ännu inte är publicerad kan jag endast hänvisa till kapitlen i hans utdrag då jag anger mina källhänvisningar.

Kapitel 4. Bekymmer och nåd – Möjligheter i begreppen lag och evangelium

Genom att gå tillbaka i historien har Paul Scott Wilson funnit en utveckling där predikans form har stor betydelse för det teologiska innehållet. Begreppen han koncentrerar sig på är lag och evangelium. De användes redan av Augustinus, eller till och med Paulus, och har blivit kända för många genom Martin Luther. Men Luther använde inte begreppen för att beskriva en homiletisk metod utan för att synliggöra evangeliet och Guds ord i skrifterna. Tidigt i sin prästgöring gjorde dock Luther ett misstag då han knöt lagen till Gamla testamentet och evangeliet till Nya testamentet. Detta misstag har enligt Wilson många upprepat vilket har medfört att begreppen inte fått den betydelse för homiletiken som de kunnat få.

Wilson återger ett antal teologer som har hjälpt till att återge begreppen lag och evangelium sin betydelse för predikan. M Rev som undervisade i Iowa, USA, på sent 1800-tal beskriver lag och evangelium så här – *lag...är allt som beskriver Guds makt eller straffande vilja, allt som befäller eller förbjuder, avslöjar synd, dömer, straffar eller fördömer... Evangelium är å andra sidan allt som beskriver Guds nådefulla och räddande vilja; allt som lovar, tillkännager, förmedlar Guds nåd, rättfärdiggör och räddar – oavsett om det förekommer i Gamla eller Nya testamente.*¹³ Wilson har funnit att de tidiga teologerna han hänvisar till understryker vikten av att predikan ska innehålla både lag och evangelium, framförallt det senare. CH Spurgeon skriver att en predikan som inte erbjuder Guds nåd är ett misslyckande – *den drar över människornas huvuden som ett moln, men det faller inget regn på den törstande jorden; för själar som lever under stor nöd är det en besvikelse, eller till och med ännu värre*¹⁴. Lag och evangelium är enligt flera av de teologer som Wilson presenterar begrepp och centrala uttryck för Guds väg till mänskligheten. De är även begrepp som inte går att förena utan är varandras motsats. Lagen kan inte bli evangelium och tvärtom. Målet är snarare frihet från lagen.

En rörelse i predikan

I sina kapitel visare Wilson hur det skett en utveckling av homiletiken under senare delen av 1900-talet där lag och evangelium blivit mer av en rörelse i predikan. Till skillnad från tidigare då begreppen var varandras motsatser menar Wilson att begreppen nu samverkar eller hämtar kraft ur varandra. Mellan lag och evangelium finns det en spänning och en friktion ur

¹³ Wilson, kap 5

¹⁴ Ibid, kap 5

vilket det uppstår något nytt. Lagen lyfter fram det lagiska i vardagen och allt som tynger och bekymrar människor. Ur denna verklighet sker en rörelse mot evangeliet som kan skapa förändring och som befriar till hopp trots allt. *De flesta tidigare framställningarna av lag och evangelium var modernt präglade; begreppen var alternativ som hade till uppgift att skapa kontraster och jämförelser. De hade uppenbart olika identiteter, var modernt fokuserade på sin individualitet och sitt oberoende av varandra. I något som man kan kalla en postmodern förnyelse har fokus flyttats till spänningen dem emellan och på deras beroende och förhållande, liksom på hur de påverkar varandra, på den gemensamma effekten de skapar och på flödet från det ena till det andra.*¹⁵

Wilson illustrerar spänningen mellan begreppen med att berätta om ett skolexperiment där han använde två elektriska poler. När polerna hölls långt ifrån varandra så hände ingenting. Men när han förde polerna mot varandra blev det en gnista. Samma resultat sker när man för ihop två idéer eller bilder. I spänningen dem emellan uppstår det en tredje. *Resultatet är en metafor, en språklig händelse där läsaren måste medverka för att förstå. När polerna skiljs åt igen är läsaren inne i en process av att dekonstruera (hur metaforen inte är sann, tex att kärlek är inte en röd ros) och att konstruera (hur metaforen kan vara sann) vilket skapar mening.*¹⁶ Wilson ger ytterligare en illustration på spänningen mellan begreppen genom att berätta om ett bokomslag till en av sina böcker, "Imagination of the Heart; New Understanding in Preaching". När illustratören fick i uppdrag att göra ett omslag var det första förslaget ett hjärta. Wilson upplevde att det inte stämde och förklarade därför sin tanke med hur lag och evangelium skapar något tredje. Då gjorde illustratören ett nytt förslag med tre färgade fält. Överst var ett blått fält, nederst ett gult fält och i mitten var det grönt. Tanken var att när blått och gult blandas så blir det grönt. Wilson blev mycket nöjd och godkände förslaget.

Eugene Lowry

En av de framträdande teologer som utvecklat rörelsen av lag och evangelium är Eugene Lowry. Wilson återger grundtankarna hos Lowry och dennes bok "The Homiletical Plot: The Sermon as Narrative Art" (1980). Lowry var i sin ungdom skolad i predikans ingenjörskonst, där predikan bestod av olika delar som skulle passa ihop men som sällan gjorde det. Vid denna tid försökte många utveckla berättandet i predikan och Lowry anslöt sig till dem och

¹⁵ Ibid, kap 6

¹⁶ Ibid, kap 6

fann att predikan behöver en intrig (eng. plot). Denna intrig grundar sig, enligt Lowry, på lag och evangelium. Predikan börjar i en konflikt som väcker församlingens oro och funderingar. Nästa steg är en fördjupning av konflikten där beteenden och händelser blir exemplifierade och bakomliggande orsaker får komma fram. Det tredje steget i predikan är en plötslig vändning som ger en ledtråd till hur saker kan lösas. Fjärde steget är hur evangeliet kommer in och förändrar situationen. Nya perspektiv och möjligheter blir synliga genom evangeliet vilket föder hopp. Det femte steget är att konsekvenserna av det nya blir synliga.¹⁷ Detta femte steg är inte det mest centrala hos Lowry. Vilket man kan tro då det handlar om lyssnarnas tillämpning. Fokus ligger i det fjärde steget och i evangeliets kraft. Hela denna rörelse i predikan visar Lowry i form av en loop eller ögla.

Wilson understryker flera gånger att det inte är modellerna eller dispositionerna av predikan som är det viktiga utan att det är tänkandet om en rörelse i predikan som är i fokus. En rörelse som synliggör hur vi människor lever under krav, förväntningar och vår egen ofullkomlighet. Samt hur Gud genom våra vardagsbekymmer kan bana väg och skapa förändring. Hur evangeliet kan ge oss tro på frihet och hopp om mening.

Bekymmer och nåd

Wilson byter i sin text ut orden lag och evangelium mot bekymmer och nåd¹⁸. De nya orden undviker enligt Wilson den historiska belastning de har på grund av Luthers tidiga feltolkning. De associerar inte till de gamla debatterna utan fångar bättre den verklighet som människor står i och som är predikans utgångspunkt. Dessutom beskriver de bättre, enligt Wilson, den rörelse i predikan från bekymmer till nåd som han eftersträvar och är mer hanterliga i dagens kontexter. Wilson beskriver att *bekymmer lägger bördan på mänskligheten, och nåd lägger bördan på Gud*¹⁹.

Tyvärr saknas det fler anknytningar till Luthers bakomliggande tankar kring begreppen lag och evangelium. Wilson skriver i början att Luthers tankar kunde ha fått större betydelse för homiletiken men sedan återkommer han inte till det. Jag sympatiserar med Wilsons sätt att återanvända till gamla begrepp och ge dem nytt liv genom att bland annat byta ut formuleringarna. Samt i hans sätt att beskriva hur vi lever i rörelsen mellan bekymmer och

¹⁷ På engelska heter dessa fem steg 1. Upsetting the Equilibrium, 2. Analyzing the Discrepancy, 3. Disclosing the Clue to Resolution, 4. Experiencing the Gospel, 5. Anticipating the Consequences. Lowry 2001

¹⁸ *Trouble and grace* i den engelska texten.

¹⁹ Wilson, kap 6

nåd (eller lag och evangelium). Men bytet av formulering till bekymmer och nåd får inte reducera innebörden i begreppen. Även om vi lever i en postmodern tid och nödvändigtvis måste tolka tillvaron på ett annat sätt än Luther så behöver vi behålla samma syn på människan. Vi är fortfarande rättfärdiga och syndare – simul justus et peccator. Vi lever ständigt i friktionen däremellan. Vi är både värdelösa och räddade. Jag uppfattar att Wilson kanske inte vill uttrycka det så starkt. Många andra i vår tid vill det inte heller. På många sätt vill vi helst se på oss själva som enbart rättfärdiga. Att vi kan välja bort eller tona ned det hopplösa. Att vi bara är ”justus”. Den syndiga delen av oss själva har vi svårt att förstå. Samt att det för många förknippas med en negativ människosyn. Att det skulle vara att svartmåla människan om vi säger att hon är syndig. En del hävdar till och med att vi är skapade fullkomliga innan ”syndafallet” och att den fullkomligheten är möjlig att uppnå. Men vi varken föds eller dör fullkomliga. Vi vet att skapelsen pågår hela tiden och att vi som människor förändras, lyckas och misslyckas hela tiden. Vi är både förlorare och vinnare. Vi är både mördare och livgivare. Vi är människor som bär vår börda, men vi bär den inte själva för Kristus bär den med oss. Han går med oss och gör det möjligt för oss att tro på en framtid som vi nog aldrig skulle komma till om vi bara skulle lita till vår egen rättfärdighet.

Vidgade tolkningar

Wilson hjälper till, liksom de övriga teologerna han hänvisar till, att göra begreppen lag och evangelium användbara på ett nytt sätt. Wilson beskriver hur våra tolkningar har vidgats och att lagens krav inte längre bara är vertikala, från Gud till människan. Utan att de även är horisontella, mellan människor och i strukturer. Detta har många svenska predikanter redan lärt känna genom Gustaf Wingren – *Bibeln sammanfattar ett par gånger lagen i kärleken till nästan...*²⁰ *Bibeln placerar nämligen medmänniskan i en nyckelställning. Hennes behov av hjälp är Guds eget rop till oss, ett till handling uppfostrande rop, alltså ett bud eller en lag.*²¹

Dock saknar jag beskrivningar av hur våra tolkningar av evangeliet har vidgats. Liksom lagen ställer andra krav på oss idag så ger evangeliet nytt hopp till oss idag. Budskapet är inte bara hållt i nya former. Evangeliet möter oss framifrån och ger oss framtidshopp. Tyvärr framställs ofta evangeliet som om det vore gamla budskap som hinner ifatt oss bakifrån, dock ej hos Wilson men i många andra teologiska framställningar. Men livet förändras ständigt och vi ställs inför nya bekymmer, nya krav som kräver nya svar. Denna punkt har inte Wilson

²⁰ Wingren, 1995, s 56

²¹ Ibid, s 57

utvecklat i de kapitel som jag fick. Enligt den bibelsyn jag förordade tidigare ser jag ändå flera möjligheter att få fatt i evangeliet. Att i samspel med olika tolkningsperspektiv kunna se hur evangeliet svarar mot våra bekymmer. Möjligheten ligger framför allt i att låta ny kunskap påverka vårt sätt att tro. Att låta ny erfarenhet och ny vetenskap påverka våra trosbilder. Våga lämna gamla gudsbegrepp som hindrar oss från att möta dagens bekymmer. Jag tilltalas av flera teologer som talar om Guds storhet utan att göra Gud fjärran och utan att sätta Gud utanför världen. Istället gör de vår värld till en del av Gud. Sallie McFague talar om världen som "The Body of God" och John Shelby Spong talar om Gud som "The Ground of All Being". Därmed lämnar de många gamla bilder av Gud vilket kan skapa en osäkerhet hos vissa. Frågan blir om Gud själv är i fara om vi överger de gamla, ofta föräldrarelaterade och hierarkiska, bilderna. Men det är inte någon risk. När vi talar om att Gud är världen blir Gud snarare mer begriplig och mer möjlig att förstå i en postmodern tid där vi förstått att svaren på tillvarons gåtor inte finns i vetenskapen. Men där vi kräver att få använda vetenskapen när vi talar om Gud. Då kan vi till exempel tala om världen som Guds pågående skapelse och beskriva detta skeende med vetenskapliga termer. När vi talar om att Gud är världen blir det också lättare att ana evangeliet i en splittrad tillvaro. Allt för ofta har kristna förespråkade att rättfärdigheten vinnas genom att fly denna splittrade värld. Men när vi anar att Gud är vår värld behöver vi inte fly, vilket för övrigt inte heller är möjligt att göra. Att fly är aldrig en lösning utan skapar bara frustration och lögn. Helheten vi söker finns redan mitt ibland oss. Gud är helheten i våra liv och denna helhet finner vi i vår värld. Gud är världen och möter oss ständigt där vi är med helhet. Vi möter helhet i andra människor, i moderns ammande av barnet, i fredens genombrott och i nya vårar. Evangeliet finner vi i helheten som omger oss. Men detta är ovant för oss att uttrycka. Vi är ovana att uttrycka denna typ av relation till Gud. Men det är en nödvändig väg för oss att söka. Att våga finna Gud i denna värld vi redan vet så mycket om. Att våga tänka oss att evangeliet möter oss med att skapa helhet trots splittringen och att evangeliet kallar oss att praktisera denna helhet.

Tidigare har lagens krav varit en självklar del av denna världen men vi behöver söka uttryck för att även evangeliets hopp är en del av denna världen.

Leta ärenden

I det konkreta arbetet med predikan föreslår Wilson att man ska leta efter textens ärenden. Ofta kan det finnas flera ärenden i en text. Dessa ärenden representerar potentiella kontaktytor mellan texten och nutiden. Wilson skriver – *jag uppmuntrar studenterna att som en del av sitt*

*exegetiska arbete bryta ned de bibliska texterna i så många ärenden som möjligt; att dela in dem i möjliga ärenden av bekymmer, ärenden av nåd och teologiskt neutrala ärenden; och att slutligen översätta de mest angelägna till predikans ärenden. Däribland finns flera möjliga fokusar för predikan*²². *Predikans ärenden ska som kontrast handla om nuet och använda samtidigt språk. De ska överensstämma med textens ärenden och vara varsamt översatta*²³. Genom att ärendena blir översatta från textens sammanhang till predikans sammanhang blir det ett tempusbyte till nutid. *I till exempel Första Kungaboken 17 kan textens ärende sägas vara – änkans son var död – och översatt till predikans ärende kan det vara – många av oss är döda. (Detta förslag måste uppenbarligen förtydligas och utvecklas)*²⁴. För att gestalta arbetet med att få textens och predikans ärenden att överensstämma använder sig Wilson av Eugene Lowrys loop. I den nedåtgående spiralen fördjupas textens ärende och i fördjupningen uppstår kontakt till de rötter som även berör våra ärenden. I texten finns beröringspunkter med våra liv. Det gäller både våra bekymmer och vår nåd. Om jag förstår Wilson rätt kan en fördjupning göra att vi finner våra ärenden, vilket får gestaltas i den uppåtgående spiralen. Dock är jag frågande inför när Wilson säger att ärendena ska *överensstämma med textens ärenden och vara varsamt översatta*. Den formuleringen ger litet utrymme för att det som vi uppfattar som våra bekymmer och våra behov av nåd ska få framträda.

Evangeliet som mål

Wilson varnar för att ha för många ärenden i predikan. Han menar att man ska fokusera predikan på – en text, ett tema, en doktrin, ett behov, en bild, ett mål med predikan. Annars finns det en risk att man tar upp för många ärenden, att det blir för många loopar i predikan – *Predikningar består ofta av många loopar av olika storlek, men allt för många loopar kan bli förvirrande för lyssnarna, liksom för den spirande predikanten. Predikan låter till slut som en popcorn-maskin – var femte sekund är det ett nytt fokus.*²⁵

I ytterligare en varning säger Wilson att Gud måste finnas med i målet för predikan. *Om inte fokus är på Gud kan inte evangeliet bli evangelium*²⁶. Nåden, evangeliet måste finnas med i predikans hjärta. Det är för sent att börja tänka på nåden i slutet. En del tycks tro att det räcker

²² Wilson, kap 6

²³ Ibid, kap 6

²⁴ Ibid, kap 6

²⁵ Ibid, kap 6

²⁶ Ibid, kap 6

att ha bibliska texter med i predikan för att vara evangelisk. Men alla texter är inte evangelium och dessutom är vår uppgift inte att predika bibliska texter utan vi ska predika evangelium.

Om predikans hjärta är nåd och predikan får rymma både bekymmer och nåd kan den *fokusera både vad texten säger om mänskligheten och vad den säger och låter förstå om evangeliet*²⁷.

Predikan bär på den kristna berättelsen

Begreppen bekymmer och nåd (eller lag och evangelium) gör det möjligt att både de mänskliga och de gudomliga dimensionerna i bibeltexten och i våra liv blir identifierade. De hjälper oss också att hålla ihop vår tillvaro. Hjälper oss att se att vi lever i en verklighet som är både och; både krav och frihet, både immanens och transcendens, både rättfärdighet och synd. Men de hjälper oss framför allt att se Guds väg till oss. Wilson skriver att en postmodern förståelse av bekymmer och nåd gör dem till språkliga verktyg i predikan. *Språk handlar då inte om att överlämna färdigformulerade tankar. Språk är snarare något som tillåter och föder tankar. I mötet mellan lag och evangelium uppstår en friktion, en dynamisk energi, ett flöde eller gnistor tack vare den heliga Anden som sätter predikan i rörelse och som ger ett eko av den stora rörelsen från Eden till det nya Jerusalem, från Egypten till det förlovade landet, från korsfästelsen till uppståndelsen, från Långfredagen till Påskdagen. Predikan bär genom sin rörelse och sitt flöde på den kristna berättelsen*²⁸.

Kapitel 5. Arbetet med tre predikningar.

I samband med de tidigare två projekten under fortbildningen i Sverige har jag predikat för vuxna personer i Luleå domkyrka. Även denna gång ville jag predika i domkyrkan för att få fortsätta en positiv kontakt som jag fått med flera vuxna i församlingen.

Förberedelserna inför denna uppsats och dess predikningar började redan innan avfärden till Chicago. I ansökningsformulären förväntades jag formulera mig kring målen med mitt arbete. Under rubriken ”Vart är jag på väg i mitt predikande” skrev jag så här – *Det finns en längtan efter befrielse hos människorna jag möter. De tycker att deras livsstil är destruktiv och de vill*

²⁷ Ibid, kap 6

²⁸ Ibid, kap 6

ändra den. Människor är även oroliga för sina barn, för miljön och för det ökande gapet mellan olika klasser och etniska grupper. I min predikan vill jag hjälpa människor att se olika möjliga vägar att bli fri och att komma ur fångenskap. Jag vill finna trovärdiga vägar att predika om frihet i Kristus. Som lutheran anser jag att det är en av mina viktigaste uppgifter.

Inför seminariet ”Preaching Justice” med Nathan Angelo Harris, som jag valde under den så kallade ”Elective week” i Chicago, fick jag i uppgift att svara på en rad frågor kring min predikokontext. Jag skulle identifiera vilka personer som anses vara mest socialt marginaliserade, politiskt maktlösa och ekonomiskt utsatta i Luleå samt ge en demografisk bild av församlingen. Likaså skulle jag beskriva mitt sätt att predika rättvisa och hur jag utmanar församlingen att påverka orättvisor, följande skrev jag bland annat som svar – *Jag försöker analysera orättvisor i mina predikningar och argumentera emot dem. Dock gör jag det inte i varje predikan men ganska ofta. Jag försöker vara medveten om vilket språk jag använder, talar inte om handikappade utan om personer med funktionshinder... Jag säger inte åt folk vad de ska göra utan försöker istället göra dem medvetna om orättvisor och ge dem argument att använda mot orättvisor.*

Under den tredje seminarieveckan i Chicago, så kallade ”Colloquy” (vilket betyder samtal på svenska) fick jag flera gånger respons från de övriga kursdeltagarna på de planerade predikningarna. Bland kommentarerna nämndes vikten av att få känna sig inkluderad i predikan. Att känslan av ofrihet inte endast är den enskildes problem utan ofta är ett kollektivt slaveri. Att det teologiska begreppet ”exodus” behövs i vår tid för att beskriva befrielsen ur slaveriet. Att jag i predikan behöver nämna vad som är frustrerande i våra liv och ge tillfälle för församlingen att dela den frustration många bär på. Dessutom kommenterades behovet av att återuppväcka sabbaten, då det är legitimt att vila och ta en paus från vardagens arbete.

Lunch och enkät

Som jag nämnde ovan har jag predikat för vuxna även i de tidigare två predikoprojekt jag genomför under Kvalificerad Fortbildning Predikan. Huvudsakligen har jag rekryterat vuxna bland föräldrarna i domkyrkoförsamlingens barngrupper. Under tiden har även andra vuxna anslutit sig till grupperna, några föräldrar till barn jag döpt under åren, lärare på skolorna i församlingen samt väninnor till deltagarna.

Min arbetsmodell vid de tidigare projekten har varit framgångsrik och passat mig bra. Därför valde jag att utgå från samma modell även denna gång. Jag har inbjudit ett drygt tjugotal

vuxna att komma tre gånger till domkyrkan för att lyssna på predikan och delta i en så kallad responsgrupp. Det har inte varit obligatoriskt att delta vid samtliga tillfällen då få kunnat binda sig i förväg. Erfarenheten från tidigare projekt har visat att det gått bra att byta personer mellan gångerna. De som har haft möjlighet att komma har anmält sin ankomst till mig dagarna innan söndagen. På söndagen har vi mötts i domkyrkan för gudstjänst. Direkt efteråt har vi gått till församlingshemmet för att äta lunch tillsammans och diskutera predikan. Många har uppskattat att få bli bjuden på lunch och slippa laga själv. Uppskattningen har också varit stor över att få möta andra vuxna för ett seriöst samtal. Återkommande har personerna uttryckt sitt gillande över att få avsätta tid till samtal och tankeutbyte.

Vid samtalen under lunchen har jag frågat deltagarna om de blev berörda av predikan och i så fall på vilket sätt. Samtalen har sedan fått flöda fritt. Under tiden har jag fört anteckningar och efteråt skrivit referat av samtalen. Dessa referat har jag sänt till min handledare tillsammans med ett eget referat, predikan och en videoinspelning av predikan.

Vid de tre predikningarna i samband med denna uppsats har jag även delat ut en enkel enkät till församlingen i kyrkan. Syftet med enkäten var att lyssnarna skulle få formulera sina svar med egna ord kring varför de kom till kyrkan, vad de upplevde som viktigast med predikan och om predikan gav upphov till vidare funderingar. Dock var det svårt att få in svaren. Detta berodde dels på att jag var ovan att arbeta med enkäter, dels att många kommer sällan till domkyrkan och därför hade jag få möjligheter att stöta på för att få in svaren. Av de svar som kom in har jag dock kunna avläsa flera värdefulla synpunkter som jag ska redovisa nedan.

Då jag har få predikotillfällen i domkyrkan hade jag i förväg planerat tre tillfällen under hösten. Med cirka tre veckor mellan tillfällena fick jag god tid att bearbeta materialet och få respons av min handledare.

Arbetet med de tre predikningarna redovisar jag enligt följande fem steg:

1. Före predikan: det som hände fram till predikans syfte blev klart.
2. Predikans syfte utarbetas.
3. Efter predikan: responsgruppens tankar sammanställs liksom enkätsvaren.
4. Handledarnas respons
5. Egna slutsatser

Första predikan – 11 söndagen efter Trefaldighet

1. Före predikan

Det tog mig mycket tid att hitta in i texten från Lukas 18:9-14. Texten handlar om en farisé och en tullindrivare som går upp till templet för att be. Den förste berömmar sig och den andre vågar inte ens lyfta blicken. Situationen i evangeliet är tillspetsad och uppfattas lätt som en moralisk pekpinne. Dessutom handlar kontexten om hur det blir i tidens slut, vilket är en komplicerad tankegång att överföra till vår tid.

En predikokommentar ur Svensk Kyrkotidning nr 29-30/2003 föreslog att predikan skulle ond göra sig över vår tids egoism och självrättfärdighet. Detta skulle ske genom att kalla församlingen för fariséer och samtidigt idealisera tullindrivarens ödmjukhet. Jag tar avstånd från på sådana slarviga analyser av samtiden varje gång jag stöter på dem. Dels går det inte att översätta bibeln så enkelt, dels är inte egoismen enbart av ondo. Vi har idag en annan syn på individen och på självständigheten som hänger ihop med att vi kräver av varandra att vi ska kunna ta plats och visa upp oss. Förvisso finns det många nackdelar med detta synsätt men det har även fört med sig många fördelar för tidigare nedtystade och förtryckta grupper.

I mitt letande fastnade jag för att porträttera fariséernas roll och dra vissa paralleller till andra texter där Jesus kritik av fariséerna förekommer. Dock tvekade jag då det finns risk att församlingen slutar lyssna om jag fördjupar mig för mycket i bibelns tid. Men jag ville berätta något om fariséernas regelverk och använde liknelsen om den barmhärtige samariten för att exemplifiera och levandegöra predikan.

I samband med att jag berättade för en kollega om mina tankar inför predikan använde jag bilden av att de ”dunkade varandra i ryggen” när fariséerna bekräftade varandra. Bilden fungerade mycket bra i samtalet och jag bestämde mig för att behålla den. Det var en tydlig bild för bekräftelse, samtidigt som det är ett begrepp som bär mycket laddning och kan föra tankarna till instängdhet och maktisolering. En risk var dock att det var ett utpräglat manligt begrepp, men jag tog risken och hoppades att det skulle främja männens lyssnande. Dessutom tror jag att kvinnor är väl medvetna om begreppet och ser hur många män ägnar sig åt negativt ryggdunkande och maktisolering.

2. Predikans syfte

Vad vill jag ha sagt – i många sammanhang finns det en risk att kritik uppfattas som svek, vilket får till följd att bekräftelse är det enda som accepteras. Om kritik däremot kan få plats bli sanningen mer synlig.

Till vilka vill jag säga detta – till de i församlingen som vill höra att predikan behandlar vardagsnära frågor, samt till de som är desillusionerade på beslutsstrukturer.

Hur vill jag säga detta – genom att visa att Jesu anklagelser mot fariséerna gäller även idag.

3. Responsgruppens reaktioner samt svar från enkäterna

Endast tre personer, två kvinnor och en man, deltog vid samtalet denna gång. Fler var inbjudna men troligen var många upptagna av fritidsaktiviteter då det fortfarande var sommar. Samtalet var mycket levande och aktivt. En av kvinnorna började med att säga att predikan väckt associationer kring den falska fromhet som finns i Svenska kyrkan. Enligt henne tar inte kyrkan sitt ansvar utan ger *sockerbitar istället för att stötta för tillväxt*. Den hjälp och det budskap kyrkan ofta lever ut är en barmhärtighet som *låser istället för att frita*. I mötet med människor sker en objektifiering istället för ett möte mellan två subjekt.

Den andra kvinnan associerade till den falska fromhet hon upplevt sig växa upp med i det frikyrkliga Sverige. Bland de vuxna i hennes barndom fanns det en kultur där man ofta pratade om varandra och hur detta ofta inte var positivt utan spred en dålig stämning. Detta spred sig sedan till barnen, hon använde uttrycket – ”Som de gamla sjunga kvittra de unga”. Hon kunde ibland skämmas för att gå till kyrkan. Hon står idag för sin tro men hon saknar ödmjukheten. Talet om ryggdunkande i predikan tilltalade henne. Hon tänkte på sin egen arbetsplats och behovet av ifrågasättande och kritik som ofta är stort.

Mannen i sällskapet associerade till behovet av förebilder. Och behovet av att stanna upp och se på vad man gör. Att utvärdera och se vad man håller på med samt att berömma varandra för vad som varit bra. Men ofta går det för fort och vi ger varandra för lite tilltro. Vi borde ge tid, stanna upp och bekräfta varandra.

En av kvinnorna återkom och sa att samhället blir allt mer professionaliserat och tillspetsat. Kompetenser smalnar och effektiviteten skärmar av tillvaron. Det är som att vi anpassar verkligheten till det smala. Därför faller mycket utanför. Vi är farligt ute, försöker skapa en verklighet som passar i mallen.

I hela samtalet återkom vi till frågan – *hur kommer vi ifrån den falska fromheten?*

En kvinna refererade till hur lätt det är att formas av omgivningen. I hennes egna liv fanns flera exempel på hur hon tagit efter omgivningen mot sin vilja. Ett exempel var att bland hennes sydamerikanska vänner finns det en motsättning till chilensare. Därför finns det en jargong som påtalar chilensarnas särprägel på ett fördomsfullt sätt. Kvinnan berättade om hur hon själv märkt att hon tagit efter denna jargong från sina vänner fast hon egentligen inte hade någon anledning att anse det om chilensarna.

Därefter följde ett samtal kring att stå stadigt i sig själv. Där någon ansåg att det inte alltid är så lätt att ensam stå upp och stå emot. Medan en annan sa att vi kan vila i oss själva och i våra egna brister. Att vi kan säga ”stopp och belägg”. Att det går att stanna till, lära sig och förändra. Men en annan återkom till att det inte alltid finns valmöjligheter.

Mannen återkom i samtalet till sin arbetsplats och hur det mellan olika nivåer och roller i företaget finns en tendens till att vakta på sina revir. Att när någon närmar sig andras revirgränser så känns det som ett hot. Trots att det finns personalmöten berörs nästan aldrig detta fenomen, istället ägnas tiden åt planering. Därför borde cheferna egentligen kontaktas och påminnas om att det inte behöver vara hotfullt att beröra varandras gränser.

Interaktion är mycket värdefullt för personerna i samtalet. Luncher och samtal som dessa är goda interaktioner där tankar byts, idéer får plats och goda samtal får ta tid. Motsatsen till interaktion är isolering.

Efter samtalet fick jag följande mail från en av deltagarna –

Tack för idag. När jag efteråt gick runt på Åhléns med en av mina döttrar kom jag på mig hur jag fortfarande var kvar i mina tankar vid vårt samtal tidigare.

Det är detta som ger mening och liv - utmana sig själv tillsammans med andra.

Ha det bra och tack för att jag får vara med.

Det finns någon som styr...

Avslutningsvis ställde någon frågan om man måste tro på allt som sägs i kyrkan? Det krävs att man lyssnar och reflekterar kring allt som sägs i kyrkan, men måste man hålla med? Därpå följde ett samtal om vilka utrymmen som finns i kyrkan att tänka själv. Om hur det känns att vara i kyrkan. En kvinna sa att hon önskar att det var längre predikningar och *mindre form*

innan, som hon uttryckte det. Det är predikan som är intressant, möjligtvis också någon psalm där poesin talar men annars är det mest former.

Bland de fyra enkätsvar som inkom efter predikan var det endast två personer som tillhörde kategorin 25-55 år. Båda var män och svarade på alla fyra frågorna.

Varför kom du till kyrkan idag?

Båda svarade att det var av tradition som de gick i kyrkan. Den ene gjorde det dessutom av nyfikenhet.

Vad upplevde du var det viktigaste i dagens predikan?

Den ene svarade att predikan berörde ett relevant och aktuellt fenomen i dagens samhälle, medan den andre endast svarade att viktigast var människan i centrum.

Hur berördes du av predikan? Vilka känslor, tankar väcktes under predikan?

Den ene beskrev hur han hade svårt att bli berörd av predikan. Han var ljum inför det mesta på grund av att hans livssituation var så ansträngd och att han kände sig övergiven. Den andre mannen skrev att predikan fick honom att tänka på hur han själv beter sig i liknande situationer.

Gav predikan upphov till vidare funderingar? I så fall vilka?

Den ene mannen reflekterade över hur frågor som var aktuella för 2 000 år sedan även är det i vår tid. Den andre mannen funderade över hur vi människor beter oss som flockdjur och inte vågar gå utanför flokken trots att vi är unika varelser.

4. Handledarens respons

Bo Larsson återkom snabbt med en respons på predikan och kommenterade både formen och innehållet. Han kommenterade att jag använt imperfekt i predikan och skrev att presens tydligare levandegör berättelsens närvaro i nuet. Han föreslog även att lyfta fram Jan Carlsson och berätta om honom redan i inledningen för att sedan kunna gå lite djupare ner i kontrasten - och likheterna - mellan de båda männen i liknelsen. Vi lever ju inte bara i valet mellan att stanna i ryggdunkandet eller att våga öppna oss för kritik utan djupare ner handlar det ju om rättfärdiggörelsen och möjligheten att ta till sig det lutherska ”av nåd allena” Detta att vi i varje ögonblick är såväl potentiella mördare som potentiella änglar och den möjliga

försoningen både som en påminnelse om och en befrielse ifrån de villkoren. Genom att Gud gör det som Gud gör längs kärlekens väg får vi både känna igen oss i båda männen och erfara en möjlig befrielse från bådass ytterligheter genom den nåd som finns till trots att vi varje ögonblick är kapabla till så mycket gott och så mycket ont. Vårt enda hopp är tilliten till det Gud gör.

Bo utmanade mig även att ställa en fråga inför predikans slut: Vad vill jag ska hända i lyssnarna? *Nu klämmer du till med ett bibelcitat i slutet och lägger därmed på locket* - skriver Bo. Det finns en risk att det uppfattas som mera lag än evangelium både på så sätt att fariséerna får stå där med skammen och så att lyssnare tror att om man bara blir mer barmhärtig så blir världen god. I syftet med predikan skrev jag att jag ville visa att Jesu anklagelser mot fariséerna gäller även idag. Bo skriver att det är ju sant, fast det är nog ännu sannare att det finns ett evangelium som vill befria såväl fariséerna i vårt inre som tullindrivaren från villfarelsen om att vi kan frälsa oss själva genom att bli godare.

Bo är anhängare till regeln att aldrig hoppa iväg till andra bibelberättelser utan låta varje berättelse bäras av sin egen tyngd, sina egna anklagelser och sin egen nåd, det vill säga skipa samarierna och gå djupare ner i den aktuella berättelsen. Dessutom uppmanade Bo mig att bli mer fokuserad i predikans syfte

Framförandet var starkt, levande, närvarande och uttrycksfull enligt Bo. Ett rakt och enkelt språk och en tydlig disposition av predikan gjorde den lätt att lyssna till.

5. Egna slutsatser

Inför denna predikan hade jag avsatt tid för mina förberedelser. Jag började i god tid med att samla intryck och idéer. Kunde i lugn och ro bearbeta materialet och återgå till tidigare tankar för att arbeta om. Men ändå blev jag inte riktigt nöjd med predikan.

Mitt syfte gick fram till lyssnarna att påtala hur lätt det är att anpassa sig till omgivningen för att undvika kritik. I både enkäten och i responsgruppen kände lyssnarna igen de problem jag beskrev. De kunde referera till sin egen verklighet och referatet från referensgruppens samtal vittnar om hur problemet på flera sätt var aktuellt. Det bekräftar även hur de ofta upplever bristen på kritik som ett problem.

Men jag nådde inte längre än så i predikan. Den slutade i ett igenkännande av dagens problem, med en anknytning till att samma problem fanns på Jesu tid. Trots att jag i förväg inte ville göra tullindrivaren till ett ideal så var det precis vad jag gjorde. Poängen i predikan blev att jag kritiserar farisén för att han avskärmar sig och upphöjer sig själv. Likaså att Jesus skulle kritisera beteendet att avskärma sig från andra. Alternativet skulle vara att ödmjuka sig. Det fanns alltså ingen nåd i predikan. Paul Scott Wilson beskrev i tidigare kapitel att *bekymmer lägger bördan på mänskligheten, och nåd lägger bördan på Gud*. I predikan fanns ingen nåd, jag visade inte att Gud kunde bära bördan. Utan den slutade i att människan får bära bördan, bekymren, själv genom att försöka bli mer god.

I efterhand ser jag behovet av att identifiera textens ärende bättre. Jag lyckades ganska bra att identifiera de olika dragen av självhävdelse, avskärmande, ödmjukhet och otillräcklighet som finns i texten och som lyssnarna kände igen i sina liv. Men jag skulle inte ha slutat där utan ha fortsatt att söka den gudomliga dimensionen i texten och på vilket sätt Gud kan bära bördan.

Mitt kroppsspråk och mitt framförande var dock bra. Resan till Chicago gjorde intryck på mig. Där mötte jag flera leende och levande predikanter som vågade röra sig mer och gestalta vad de sa. Under hösten har jag vågat ta ett steg till i min sätt att röra mig under predikan. Dock skulle jag vilja gå ännu en bit och bli helt fri från manus. Det skulle öka min rörlighet och framför allt skulle det göra mitt språk mer förankrat i vad jag vill säga.

Andra predikan – 14 söndagen efter Trefaldighet

1. Före predikan

Även denna gång började jag tidigt att läsa texterna och bearbeta tankarna. Efter några genomläsningar fastnade jag för episteltexten ur Efesierbrevet 4:1-6. Skrev flera loopar kring tankar i texten, på så sätt upptäckte jag hur Paulus använder kroppen som metafor. Denna metafor använder jag sedan för att bygga predikan. Jag var frestad att även använda texten i 1 Korintierbrevet 12 där Paulus utvecklar metaforen kring kroppen. Men undvek att använda två texter i predikan, delvis på grund av Bos kommentar efter förra predikan.

Texten i Efesierbrevet tilltalade mig då den är väl citerad i kyrkans tradition som en text om enhet. Förändringen under historiens gång har gjort att gemenskapen idag spränger de gränser för gemenskap som anas i texten. Vi förenas inte på samma sätt under ödmjukheten idag då många måste få hävda sin rätt och självaktning för att skydda sig mot förtryck. Inte heller

förenas vi under faderskapet då moderskapet är lika viktigt. Enhet är dock fortfarande möjlig även om gränserna är sprängda och sprängs ständigt av oron i världen och i kyrkan. Enhet är inte likhet utan enhet är tron på att detta liv är möjligt att leva tack vare Gud. Enhet är möjlig tack vare att vi tror på demokrati och alla människors makt att påverka trots olika åsikter. Enhet är något ständigt föränderligt som hela tiden strävar efter att rymma fler. Enhet är en rörelse, en strävan, en vilja och en tro.

Tidigt i mitt arbete började jag formulera syftet med predikan. Försökte formulera vad jag ville säga, till vilka och hur jag ville säga det innan jag började skriva texten. Syftet skrevs dock om ett flertal gånger beroende på att hur mina tankar utvecklades.

I samma vecka som jag skulle predika fick jag även i uppgift att hålla beredelseordet. Jag valde att introducera predikan i beredelseordet genom att anspela på ett besök av ärkebiskop Desmond Tutu i Luleå domkyrka för något år sedan. Följande skrev jag i beredelseordet – *Jag har fått uppleva många fina saker här i domkyrkan, men en av de starkaste var när ärkebiskop Desmond Tutu gästade oss för 2½ år sedan. Jag minns hans predikan, den handlade om varför vi säger Fader Vår i början av bönen. Tutu sa att det beror på att vi är syskon. Vi är bröder och systrar med varandra. Gud är som en fader och vi är som syskon till varandra. Vi människor hör ihop och har band som knyter oss samman. Vi tycker inte alltid lika, vi håller inte alltid sams. Men vi hör ihop och vi är beroende av varandra, sa Tutu. Därför ska vi se varandra som syskon och ta ansvar för varandra. Jag återkommer till detta i predikan senare.*

Nu ska vi strax be vår förlåtelsebön. En av våra största brister är att vi inte räcker till i alla relationer till andra människor. Vi brister i relationerna. Andra gör oss illa och vi gör andra illa. Vi får lägga fram våra smärtor och våra brister, och be för oss själva.

På fredagen testade jag min predikan på en kollega och fick bra respons. På söndagens morgon hade jag bearbetat predikan och predikade ännu en gång för samma kollega. Dessa två samtal var nyttiga för mig då jag fick pröva mina tankar och mina ord, samtidigt som jag fick del av hans spontana kommentarer, vilka gav riktning åt min predikan.

2. Predikans syfte

Denna gång valde jag ett annat sätt att formulera syftet, i en enda mening – Många av lyssnarna lever både i en kyrka och i ett lokalsamhälle som inte rymmer alla olikheter. Nedskärningarna gör att färre får samma chanser och utslagningen blir allt mer tydlig. Samtidigt vill samhället värderingsmässigt få fler olikheter att rymmas. Jag vill påminna om hur vi är lemmade till varandra och hur vi är beroende av varandra samt hur samhörigheten är en rikedom och ett ansvar.

3. Responsgruppens reaktioner samt svar från enkäterna

Fem kvinnor deltog vid detta lunchsamtal. Två kvinnor hade inte deltagit tidigare. Den ena av dessa kvinnor var mamma till ett barn jag nyligen döpt, vid samtalet inför dopen inbjöd jag henne till dessa lunchsamtal och hon tog sedan med sig en väninna. De övriga kvinnorna hade deltagit vid något eller flera tillfällen tidigare. Samtalet var levande och aktivt.

En av de nya kvinnorna började med att berätta att hon inte varit på gudstjänst på mycket länge. Hennes barndom var präglad av gudstjänstbesök med mormor, då morfar var kyrkoherde i Haparanda. Därför blev hon starkt berörd av att komma till kyrkan. Men gudstjänsten i sig sade hon sig inte blir särskilt berörd av. Tvärtom var det komplicerat att förstå budskapet. Liturgin var svår att förstå och de märkliga sångerna och kroppsspråket gjorde henne förvirrad. Predikan berörde henne inte heller nämnvärt. Hon hörde dock tydligt vad som sades. I predikan var språket tydligare och kommunikationen klarare. Dock ville hon utropa - *Kom ned från predikostolen!*

När hon sedan berättade om predikan återgav hon hur hon suttit i bänken bakom en kollega som varit sjukskriven för utbrändhet, tillsammans med honom satt hans far som nyligen blivit änklings efter att ha skött sin fru i många år.

En annan kvinna instämde i att formerna i gudstjänsten är konstiga ibland. *Halleluja, för mig behövs det inte*, sa hon..

Vi återkom till att prata om gudstjänstens former flera gånger. En tredje kvinna sa - *Ritualerna är ett steg för mycket för mig. Nattvarden har blivit ett frosseri. Jag har svårt för att det ska tuggas i tid och otid. Vi delar måltid väldigt ofta med Han. Istället vill jag kunna sjunka in i stillheten, utan ritualer. Stillheten i en tom kyrka är skön.* Samma kvinna berättade att predikan idag hade slagit an en sträng, blivit ett aha. För henne hade det blivit en upptäckt

att tänka på Gud som en pappa och på oss människor som syskon. På så sätt blev Gud något annat. Något mer positivt och levande, *mer än bara en Gud uppe på tronen*, som hon uttryckte det.

Den första kvinnan återkom och sa att det ofta är svårt att tro. Att det därför är bra med modeller, metaforer som gör att man förstår. På så sätt blir det lättare att tänka.

Den andra kvinnan berättade om sin Gudsbild, om hur Gud är i oss. Och att om vi når Gud i oss själva så når vi också visdomen.

Den fjärde kvinnan kom nu in i samtalet. Hon sa att det kristna budskapet är viktigt. Det handlar om förhållningssättet vi har till varandra. Vi kan inte bara be till någon uppe på en piedestal, vi måste också se på helheten. Samtidigt vara uppmärksam på delarna som inte alltid syns.

Hon sa att det hade kunnat bli farligt om man till exempel hade lämnat kyrkan efter vad jag sa om Abdullah i predikan. Det kunde ha uppfattats som om han inte var viktig. Det var spännande just där i predikan, och man var tvungen att lyssna. Och när hon fortsatte lyssna hörde kvinnan att jag *lyckades vända, till att alla är viktiga!*, som hon uttryckte det.

Den femte kvinnan kom nu in i samtalet. Oftast brukar hon vara mycket aktiv i samtalen men nu var hon lyssnande då de andra framförde sin kritik utifrån att de sällan går i kyrkan. Denna kvinna berättade om hur hon efter predikan kommit att se mässan som en kropp. Hur kroppen tar form i helheten, då alla deltar. Men samtidigt är hon kritisk till att kroppar ofta objektiveras. Att kroppen bara ses som ett medel. Istället vill hon knyta samman kropp, själ och ande.

Den andra kvinnan kom in i samtalet utifrån en stickreplik som handlade om frågan att tiden räcker eller om det bara är vår föreställning att tiden inte räcker. Om att vi inte kan välja bort händelser men att vi kan välja hur vi väljer att tänka om det som händer. En kvinna sa, det är som att *jag lever i världen, men världen lever inte i mig*, för jag är fri att välja.

Den första kvinnan återkom till vad jag hade sagt i beredelseordet om att andra sårar oss och vi kan såra andra. Det tyckte hon var bra sagt.

Sedan kom vi åter in på gudstjänstens form. De var alla tydliga på att det vara starka kontraster i gudstjänstens språk. Att det före och efter predikan är helt andra former och språk som kommunicerar något annat än predikan. I predikan som jag höll var det ett enklare, tydligare och närmare språk. En kvinna sa, *att det ofta är så när Johan predikar att det är bara predikan och jag.*

Gudstjänsten språk och former tilltalade inte fyra av kvinnorna, de tyckte att form och språk borde anpassas mer efter lyssnarna, mer ”kundrelaterat”.

Vi kom också in på ett samtal om synd, utifrån att gudstjänsten börjar med syndabekännelsen. Vi diskuterade varför synden ska betonas så starkt. De var överens om att denna betoning mest stör församlingen. *Folk går inte omkring och känner skuld och synd*, som en uttryckte det. Folk känner sig snarare otillräckliga. Synden borde istället sättas in i sitt rätta sammanhang. Så att vi får syn på vad synden gör i samband med kvinnomisshandel, prostitution och dylikt.

Sammantaget var det ett bra samtal. Behovet av tydligare kommunikation i gudstjänsten var viktigt i vårt samtal. Likaså att formerna ofta kan bli ett hinder. Samt att de flesta i gruppen säger att de ser mest fram emot predikan när de går i gudstjänst. Den kan gärna få ta plats.

Denna gång svarade tretton personer på min enkät. Två av dessa var män i åldern 25-55 år, sju var kvinnor i samma ålder, övriga var en person under 25 år och tre personer över 55 år. Även denna gång återger jag bara svaren från personerna i åldersgruppen 25-55 år.

Varför kom du till kyrkan idag?

Flera personer angav att de kom till gudstjänsten för att höra Guds ord, för att få frid och att komma närmare Gud. Någon skrev att det var ett bra sätt att börja arbetsveckan och någon sa sig hålla på att bli mer medveten om andligheten. Tre personer skrev att de kom på inbjudan av mig, tillsammans med en kompis och på grund av att en nära anhörig hade avlidit.

Vad upplevde du var det viktigaste i dagens predikan?

Predikan väckte eftertanke enligt någon. Den handlade om de osynliga i samhället och om vikten av samhörighet samt att alla behövs. En person skrev att ingen är förmer än någon annan. Alla behövs i kroppen, vi kan inte vara separata delar även om vi vill det. Allt påverkar alla, ont som gott.

Hur berördes du av predikan? Vilka känslor, tankar väcktes under predikan?

Kampvilja, skrev någon, strävan efter att bibehålla demokratin. Samtidigt infann sig en känsla av sorg över att så många behandlas orättvist. Någon var glad över att samhörigheten mellan kropp, själ och ande berörs i predikan. En annan blev arg och ledsen, vilket hängde ihop med att den personen inte kände sig sedd i sitt liv just nu. Någon skrev att predikan väckte känslan av delaktighet i något större och att allt man gör berör andra människor. Dessutom skrev en person att tankar väcktes inför att jag aldrig nämnde Gud i predikan, personen kunde inte bestämma sig för om det var bra eller dåligt att jag inte nämnde Gud.

Gav predikan upphov till vidare funderingar? I så fall vilka?

Någon skrev att kyrkan kan ha en mer framträdande roll i samhället och ryta till inför orättvisor. En annan skrev att predikan väckte eftertanke kring att alla fyller en funktion och att samhällskroppen behövs. Ytterligare någon skrev att han relaterade till sina egna relationer inom familjen och såg vad som var viktigt där. En annan skrev att hon tänkte på att hon skulle vilja prata med sina grannar i trappuppgången, men var inte säker på om det skulle bli gjort.

4. Handledarens respons

Bo Larssons huvudreflektion handlade om frågan om vart Gud tog vägen, liksom ett av enkätsvaren lyfte fram. Bo skriver att det givetvis inte är ett självändamål att nämna Gud eller Jesus i predikan, men att det samtidigt handlar om vad som behövs för att skilja predikan från ett politiskt torgtal och för att göra predikan till just en predikan.

I Efesierbrevstexten finns ett starkt slut kring hur Gud är i allt och Bo refererar till en bok av Sallie McFague som heter ”The Body of God, an Ecological Theology”. Där skriver hon om världen som Guds kropp och vad en sådan metafor kan betyda teologiskt. Hon visar hur mycken klassisk teologi gjort total boskillnad mellan Gud och värld, mellan transcendens och immanens, men om vi vågar lita på att det är i Gud som vi lever, rör oss och är till, så är Gud inte bara bortom utan också mitt i allt.

Bo anser att min predikan skulle kunna fördjupas utifrån tanken på världen som Guds kropp där lidandet är Guds lidande och där tilliten, hoppet och förmågan att se andra är Guds sätt att göra sig närvarande i våra liv. Predikan skulle kunna synliggöra att det sammanhang vi lever i, den kropp vi tillhör är Gud, en Gud som vet att vi inte klarar av att leva upp till alla krav och som just därför blir människa, utsatt, sårbar och övergiven – till synes helt maktlös i ett hopplöst läge. Men något händer. Det vänder. Vi får ta till oss ett hopp om befrielse och ny tillit trots att det är som det är, trots att vi är som vi är.

Bo skriver att om han suttit i kyrkbänken och lyssnat till predikan så skulle han ha tänkt att det var en bra predikan, men tämligen lagisk. Han skulle ha tagit till sig vikten av att se andra på ett tydligare sätt därför att han är en av dom som för det mesta sitter på solsidan, men också hos honom gör sig ju kroppen påmind med sömnsvårigheter och stressvärk i nacke och axlar och den sidan hos honom möter inte predikan. *Den ställer krav på att jag skall bry mig mer om andra och det är OK, men den befriar inte från det som är undanskymt och svårhanterligt i mig. Magnus, Abdullah och Stina är också det "jag" som lyssnar,* skriver Bo.

Även denna predikan berömmar Bo för att den har ett rakt och enkelt språk. Den är väl strukturerad. Där finns kött och blod, personer och vardagskeenden. Den är i bästa mening enkel och det märks att den är genomarbetad.

5. Egna slutsatser

Under hela arbetet med predikan upplevde jag en stor glädje i att skriva. Det märktes även när jag predikade, vilket ledde till att jag tog ut gesterna och synliggjorde vad jag menade. Texten var väl förankrad i mig och jag ville verkligen få berätta min historia.

Att jobba med en metafor genom hela predikan var både roligt och lärorikt. Jag upptäckte återigen vilka möjligheter det finns att utveckla en metafor om den får börja tala. Alltför ofta går vi vidare till ytterligare metaforer och då hinner de aldrig djupna. Wilsons kommentar att man ska fokusera predikan på – en text, ett tema, en doktrin, ett behov, en bild, ett mål med predikan, är både klokt och användbart. Av enkätsvar och samtal i referensgruppen drar jag slutsatser att metaforen kroppen blev tydlig och lyssnarna fick bilden bearbetad tillräckligt mycket för att ta den till sig. Dock kommenterades frånvaron av Guds-namnet i predikan. Jag var medveten om att jag inte använde något Guds-namn i predikan och övervägde hur jag skulle göra. Min lösning blev att introducera temat i beredelsen, där Gud var nämnd vid

namn, och denna introduktion var vägledande för flera. Jag fann det däremot inte naturligt att nämna Gud vid namn i den text som förelåg. Gudsnärvaron fanns där genom människorna. Men detta skulle jag kunna ha gjort tydligare genom att ha fördjupat mig i någon av personerna jag porträtterade. Genom att beskriva både kampen med att vara en undanskymd kroppsdel och kampen med att på något sätt få erfara en Gudsnärvaro och befrielse genom någon annan. På det viset skulle jag kunnat ha låtit bli att använda ordet Gud och samtidigt lite djupare ha gestaltat en bild av Gud som inte bara vill tala om för oss att vi är lika och har samma värde utan som också verkar genom oss gentemot andra och som därigenom skapar utrymme för tillit och hopp.

Liksom i förra predikan upptäcker jag hur lätt det är att formulera krav och stanna i det lagiska. Att lösningen ofta ligger i rättfärdighet genom goda gärningar. Men egentligen vill jag komma fram till nåden i texten. Nåden som i detta fall handlar om en Gud som *verkar genom allt och finns i allt* (Ef 4:6). Som redan finns i alla delar av kroppen och som vi är bärare av och som vi får upptäcka genom andra. Denna upptäckt kan innebära något nytt i våra relationer. Det handlar inte bara om vad jag kan göra eller hur jag kan förändra mitt beteende utan det handlar även om att få erfara en sätt att relatera sig till varandra som redan finns genom Kristus.

Jag strävar alltid efter att använda ett språk som uppfattas enkelt, men vad någon uppfattar som enkelt är säkert helt annorlunda för andra. Därför var det roligt att höra kommentarerna kring mitt språkbruk och att referensgruppen uppfattade att predikan tilltalade dem. Svåra tankar behöver inte kläs i svåra ord för att bli begripliga. Ofta är svåra ord ett hinder då de måste tolkas.

I mina direkta reflektioner efter predikan upplevde jag att denna predikan, liksom många av mina andra predikningar, var tråkig. Den slutade i ett allvarligt tonfall och lockade inte till några leenden. Detta har blivit mer uppenbart efter att både ha studerat och lyssnat till predikningar inom den afroamerikanska traditionen där predikningarna gärna får locka till skratt och vara högljudda. Där handlar det ofta om att predikan först beskriver en bekymrad verklighet, som inte lockar till skratt, för att sedan söka sig till evangelium med glimtar av möjlig befrielse från alla de lagens krav som andra predikningar så lätt fastnar i. I beskrivningen av befrielsen tar gärna de afroamerikanska predikanterna ut svängarna och låter församlingen erfara vad det kan betyda av glädje och frihet i en annars ansträngd tillvaro. Då

brister ofta ansikten upp i leenden och glädjen uttrycks i applåder. Förvisso tar det tid att lära sig denna stil att predika och den kräver ofta att församlingarna är med på noterna. Men här tillåts glädjen få ha plats i predikan vilket även jag hoppas kunna få gestalta i mina predikningar.

Tredje predikan – Tacksägelsedagen

1. Före predikan

Förberedelserna inför predikan började en dryg vecka innan predikotillfället. Som vanligt läste jag texterna i Bibeln, skrev spontana anteckningar och lät texterna hänga med mig under några dagar. Förberedelserna präglades sedan av att jag tillbringade veckan innan predikotillfället på Luleå stifts prästmöte i Skellefteå. Jag ägnade flera pauser till att tänka och skriva. Letade fram en tre år gammal predikan, som jag i minnet var mycket nöjd med. När jag sedan läste den fick jag ett exempel på hur mitt tänkande förändrats. Förvisso var predikan bra på flera sätt, men den var ännu mer oprecis än vad jag är idag. Jag skrev då inget syfte med predikan men jag anar att jag ville ge ett nyanserat uttryck för tacksamhetskänslor. Predikan slutade då den spetälske mannen i Lukasevangeliet 17:11-19 vände om för att möta Jesus, men det blev inget av deras möte. Min vilja blev nu att förbättra det uppslag jag hade i predikan och jag skrev så här i mina förberedande anteckningar – *flytta fokus från att vi inte alltid tar vara på vår tid och ögonblick till tacksamheten över att få leva ett liv med Kristus som skapar nytt liv trots allt.*

Förra predikan avslutade jag med att spela ”Jag vill tacka livet” av Violetta Parras från en CD. Denna idé fick hänga med i tankarna ett tag, jag letade till och med fram skivan igen.

Tillbaka i Luleå skrev jag loopar kring tankar i texten, försökte samla mina tankar och göra fler efterforskningar. Ett viktigt inslag blev ett telefonsamtal med min handledare Bo Larsson. I samtalet pratade vi om viktiga frågor, som sedan blev vägledande för mitt fortsatta tänkande inför predikan. Detta samtal fångade även mina viktiga frågor inför uppsatsen – *Hur blir predikan hoppfull? Hur kan jag gestalta Gud som hopp, för den som dessutom känner sig tyngd av traditionell kyrklighet? Vad är evangeliet för mig? Vilken Gud är det jag tror på?*

Under lördagen skulle jag få ihop predikan. Mitt övriga liv tryckte på och tankarna var svåra att samla. Räddningen blev att vandra efter vattnet i Luleås hamnar. Där fick jag tänka klart

och kunde hitta en linje i predikan. På söndagsmorgonen övade jag predikan och justerade några detaljer.

2. Predikans syfte

Följande beskrev jag som predikans syfte – när samariern i Lukas text vänder sig om och går tillbaka till Jesus synliggör han hur Jesus delar våra liv och får livet att växa och uppstå på nytt. Detta vill jag göra tydligt i predikan samtidigt som jag vill ge ett hopp till dem som inte stannar till och riktar ett tack till Gud. I församlingen finns som vanligt en blandad skara människor. Jag vet att denna söndag kommer även ett antal ungdomar med föräldrar inför att konfirmationsläsningen snart ska starta.

3. Responsgruppens reaktioner samt svar från enkäterna

Två kvinnor deltog vid detta lunchsamtal, båda hade deltagit tidigare. Dessutom var tre personer anmälda att delta men två fick förhinder samma dag och en tredje hade glömt bort att komma. Senare i samtalet anslöt en musiker och en prästkollega som båda hade deltagit i gudstjänsten.

Samtalet började med att en av kvinnorna sa - *Bra att du var på golvet!* Att det var skönt med närheten i rummet samt att hon uppskattade min förflyttning till ambon i samband med pålysningarna. På så sätt blandade jag inte ihop budskapen. Samtidigt påpekade hon att det ofta är skönt att få lyfta blicken mot predikostolen - *Man tar bättre emot när man är vänd uppåt.*

Den andra kvinnan underströk hur viktigt det är med tacksamhet - *Det är något förlorat, allmänt. Många tar det bara för givet, och blåser på. Tacksamhet är nyckeln till att öppna sitt hjärta.*

Därefter följde ett samtal om hur vi tränar oss på tacksamhet. Någon sa att det ligger i fostran och exemplifierade med två olika vänfamiljer. I den ena familjen får barnen ta stort ansvar för sina kläder, sina saker och sina fritidsaktiviteter. När föräldrarna erbjuder dem till exempel skjuts blir barnen tacksamma för hjälpen. I den andra familjen får barnen alltid hjälp och där tar de hjälpen för givet.

En av kvinnorna sammanfattade samtalet med att säga att *trenden idag är ego. Vi behöver träna oss i att se mer.* Varpå hon berättade om sin nioåriga dotter som häromdagen blev vettskrämd av fyra äldre pojkar. När hon cyklade till pappa blev hon upphunnen av pojkarna på cykelbanan. De körde upp jämsides med henne och började omotiverat skrika, och senare även att blockera hennes väg. Flickan blev skrämmd och kom gråtande fram till pappan. Detta har påverkat flickan starkt och hon har svårt att cykla ensam. *Vart är vi på väg?* avslutar kvinnan. *Ibland känns det hopplöst, jag blir neddragen av det som händer i världen. Så få tycks bry sig om vad som händer.*

Att våga vara vuxen och ta konflikter med ungdomarna är en viktig väg framåt, enades kvinnorna om.

Den andra kvinnan berättade – *Det var en aha-upplevelse för mig idag. Jag är så rotlös. Är alltid på väg. Stannar 2-3 år på samma ställe och sen iväg igen. Mitt hem har alltid varit min borg. Men så är det inte längre. Numera är inte gardiner och möbler så viktiga. Jag vill inte ha så mycket stimuli runt omkring mig. Idag insåg jag hur det ligger till - att det är ju jag själv som är min borg.* Båda kvinnorna kände igen sig i detta och de tycker att det är så skönt att komma till kyrkobyggnaden och få känna lugnet. *Det är en atmosfär att slappna av i, sa båda. Där kan jag hitta ett ställe i mig själv, hitta det lugna och frigöra en värme, som vill gott, som är trygghet,* sa den ena kvinnan. Varpå sa den andra kvinnan - *I rummet finns värme, finns atmosfären. När man möter dig Johan så möter man också värmen, du är en representant för den. Liksom flera andra jag möter har den värmen.*

Sedan kom vi in på vikten av att få höra predikningar. *Predikan idag handlade om mig själv. Om vad man släpper fram och håller inne. Jag är ofta en sån som bara går på. Därför är det viktigt att få liknelser, som i predikan, som hjälper,* sa en av kvinnorna. Varpå den andra sa - *det är bra att få liknelserna enkelt, och tillgängligt, och vardagligt.*

Sedan nämnde en av kvinnorna att predikningar ofta varit tunga. På min fråga om vad som varit tungt svarade hon – *Bibelhänvisningar är ofta tunga. Hänvisningar komplicerar och ger en känsla av sådant borde man kunna. De gör också att man hamnar i underläge. Det är bra med vardagsnära predikningar,* avslutar hon.

Den andra kvinnan säger att predikningar också gett skamkänslor. När jag frågar vad det betyder säger hon att det handlar om hennes förutfattade uppfattning. Att när hon kommer till kyrkan har hon en förutfattad uppfattning att hon borde vara och göra på ett speciellt sätt. Och när hon inte tror sig ha - *nödvändiga färdigheter, rätt bas eller rätt kunskap så blir man känslig och tassig och försvarsinställd.*

En kvinna berättar hur hon som 9-åring flyttade, och i samband med detta även flyttade från söndagsskolan i EFS till söndagsskolan i "kyrkan". I den gamla söndagsskolan fanns det en gruppkänsla och gemenskap. Hennes minne av den nya söndagsskolan var dock inte lika positivt. De möttes inne i kyrkan och - *längst fram stod en kvinna och hon hötte med fingret och var dömande. Hon pekade på oss och sa en massa saker. Jag gick aldrig tillbaka.*

Då mina kollegor anlände pratade vi om mitt sätt att predika. Min prästkollega sa - *Jag log i kyrkan och tänkte på hur du utvecklats under åren. Hur du nu predikar med hela kroppen.* En av kvinnorna jämförde med en av de tidigare projektens predikningar då det starkaste kroppsspråket var att jag vände mig om mot högaltaret efter predikan och var tyst en kort stund - *Det var starkt då, att du vände ryggen mot oss och var tyst.* Samma kvinna tog senare upp vikten av att kunna variera sina predikningar - *Det var skönt att du bara var i bibeltexten, och inte drog in kommunen eller annat aktuellt som du gör ibland. Det hade varit ett avbrott idag. Skönt att du är i aktuella händelser ibland och ibland som idag var du i texten och lämnade öppet för egen tolkning.*

Denna gång svarade endast fyra personer på min enkät. Tre av dessa var män och kvinnor i åldern 25-55 år. Den fjärde var en kvinna över 55 år. Liksom tidigare återger jag bara svaren från personerna i åldersgruppen 25-55 år.

Varför kom du till kyrkan idag?

En person skrev att det var för att försöka finna en återhämtning av andlig ro. En annan skrev att det för på inbjudan av mig samt av en andlig längtan. En tredje skrev att det var för att följa släktingar till kyrkan.

Vad upplevde du var det viktigaste i dagens predikan?

Hur viktigt det är att stanna upp och vara kvar i livet, skrev en person. En annan skrev att det var nåden och tacksamheten. En tredje skrev att det var förmågan att känna och vikten av att visa tacksamhet som var viktigast.

Hur berördes du av predikan? Vilka känslor, tankar väcktes under predikan?

En person skrev endast ordet ”igenkännande”. En annan skrev att han blev lite uppväckt av budskapet. En tredje skrev att hon tror att vi människor behöver stanna upp oftare för att verkligen reflektera över tacksamhet. Tacksamhet är kanske till och med nyckeln till ett kärleksfullt tänkande och varande.

Gav predikan upphov till vidare funderingar? I så fall vilka?

På denna fråga svarade endast en av personerna med att skriva ett ”ja” och hänvisa till tankarna under förra frågan.

4. Handledarnas respons

Bo tackar för predikan och kommenterar mitt sätt att framföra den som lysande - *Vilken närvaro, vilket engagemang och vilken nerv ... Mycket bra. Rakt och enkelt språk. Djupt innehåll. Kloka reflektioner och uppenbarligen mycket god respons från lyssnarna.*

Han skriver att det är intressant att notera hur vanligt det är att uppleva sig inte duga inför Gud. Kyrkan kräver kunskaper, kyrkan kräver godhet, kyrkan kräver ... Hur möter vi det? Hur blir predikan hoppfull? Det handlar förstås då om det svåra att predika evangelium och inte lag. Frågan för predikanter blir - Vad är evangelium? Vad befrias vi från och vad befrias vi till? Vilka konsekvenser får erfarenheten av att ha berörts av evangelium?

Bo tycker att jag lyckas i predikan att undvika att moralisera över vikten av att vara tacksam och får istället fram att samariern vänder tillbaka utan att tänka så mycket. Han kan inte låta bli att vända tillbaka därför att det har gått upp för honom vad han drabbats av – evangelium. Det evangelium som blir till spontan tacksamhet utan någon som helst beräkning. De andra har ännu inte fattat vad de drabbats av, men insikten kanske kommer så småningom.

Det Bo tycker bäst om i predikan är reflektionen kring de spetälskas livsläge, ensamheten, relationslösheten som leder till att inte vilja vara med andra och till sist inte heller vilja vara

med sig själv. Detta är oerhört starkt och Bo kommenterar att jag kontrasterar det sedan i slutet av predikan med detta att ha fått tillbaka livet och lusten. Kanske skulle jag kunnat ha utvecklat det ännu mer och ännu tydligare gestaltat att evangelium är just detta att få livet tillbaka genom relationen till andra och en återvändande tillit och respekt för sig själv. Kanske handlar berättelsen allra djupast om att befrias ifrån allt som förkrymper, lamslår, dränerar, förminska och utarmar livet, intill döden. Att möta Jesus är kanske att få tillbaka självkänslan och lusten att leva i betydelsen att se och våga gå in i tillitsfulla relationer till andra. Nu blir slutet på predikan en fråga om var vår väg och Jesu väg korsas och lite underförstått så blir budskapet att vi bör söka efter Jesus genom att då och då stanna upp i tacksamhet. Det förväntas liksom att vi tar ett steg mot Gud, men istället är det kanske så att vi i de ögonblick då vi bara erfar att livet öppnar sig och bär på ett sådant sätt att vi inte kan låta bli att tacka livet, då är vi så nära Gud vi kan komma. Gud kräver ingenting annat av oss än att vi i den stund vi känner så skall besinna vem vi lever och rör oss och är till i. Att vara levande och närvarande i sitt eget liv gör oss annorlunda i mötet med andra och då är Gud där utan att vi kanske tänker så mycket på det.

Bo kommenterar att jag lyckades få lyssnarna att erfara precis det jag ville i syftet och det är en bedrift för en predikant.

Denna tredje predikan översatte jag till engelska och sände även till två lärare i USA tillsammans med en kopia av videon på predikan. Den ene är Nathan Angelo Harris²⁹ som ansvarade för den första veckans undervisning kring ”Preaching Justice” och den andra är Katie Day³⁰ som undervisade under den andra veckan med temat ”Preaching as a social act”.

Harris kommenterar att lyssnarna kommer till gudstjänsten med sina bekymmer och sina nederlag. Medvetet eller omedvetet hungrar de efter att få en känsla av seger. De kräver goda nyheter. Sedan betonar han vikten av att predikan är en upplevelse, en berättande resa från dåliga nyheter till goda nyheter – *The Holy Spirit is the guide. Scripture is the roadmap. The preacher is the driver who must keep the passengers (hearers) on board. The journey could be interrupted by detours.* Harris gör sedan en skicklig beskrivning av hur predikan är i rörelse genom ett flöde (*narrative flow*), hur ämnet utvecklas, berättelsen stegras och exempel

²⁹ Nathan Angelo Harris är präst och arbetar med frågor om rättvisa och jämställdhet vid United Church of Christ nationella kontor.

³⁰ Katie Day är ”Professor of Church and Society” vid ”Lutheran Theological Seminary at Philadelphia”.

används för att illustrera den bärande metaforen. På detta sätt kulminerar predikan i en känsla av hopp – *of victory over evil; freedom from bondage; and wholeness in the face of brokenness. This feeling of hope is the effect (feeling of good news) preacher ultimately wishes to evoke.*

Harris skriver – *Johan, try to shape the narrative by conceptualizing the beginning, middle, and end. The beginning is where your hearers are now. The end should be a new place for the emotionally and spiritually. After exegesis of scripture, imagine the joys and pains of the characters in the text; especially the un-named characters. Draw parallels between their experiences and the experience of your hearers in the pew. Dramatize the experience!*

Katie Day kommenterade mitt sätt att gestalta predikan och skriver att reaktionerna från referensgruppen visar att predikan berörde deltagarna. Hon berömde mitt sätt att visa vad som rörde sig inne i den spetälske mannens sinne samt mitt sätt att använda Jesu fråga – Var är de nio andra? Men hon undrar om det är samma sak att vilja tacka Gud/Jesus som att vilja få vägledning i våra liv. Kanske är det så men i så fall hade hon önskat att jag blev tydligare kring det i predikan. Hon önskade också att jag hade sagt något mer om vad som händer när vi vänder oss om och inte finner Jesus. Hon förväntade sig inte svar på vad som händer men att jag resonerat kring var, hur och på vilket sätt vi kan möta Jesus.

5. Egna slutsatser

Denna gång predikade jag i domkyrkans mittgång. Där fanns det plats att gå och att falla på knä, vilket jag gjorde i predikan. Rörelserna underströk på ett naturligt sätt vad jag ville säga. I förväg hade jag lärt mig hela predikan utantill och skrivit stödord på små kort som jag höll i handen. Endast någon enstaka gång behövde jag titta på korten och jag höll en god ögonkontakt med församlingen under hela predikan.

Jag märkte att många lyssnade. Även de ungdomar och föräldrar som hade kommit inför terminsstarten av konfirmandundervisningen. Efter förra predikan kommenterade jag att mina predikningar ofta känns dystra och tråkiga. Inför denna predikan hade jag försökt göra predikan mer levande. Det blev inga skrattsalvor i bänkarna men det var definitivt mer liv och rörelse i predikan.

Predikan anknöt till lyssnarnas egna emotionella minnen av att gå rakt fram i livet utan att stanna. Men framför allt anknöt den till erfarenheten av att livet plötsligt kommer dem till mötes. Att med tacksamhet få ta emot liv och då i ödmjukhet få böja sig ned och tacka Gud. Förvisso kommenterade Harris att jag kunde ha gjort ännu mer av detta drama. Jag kunde ha vågat mer i slutet. Vågat gå en liten bit till, utvecklat tanken något mer och fördjupat poängen. Den blev för outvecklad, vilket jag ofta upptäcker i efterhand att den blir. Där missar jag ofta att fördjupa nåden, för i slutet blir ofta nåden tydlig, efter att predikan har beskrivit och utvecklat bekymren.

Avslutningen av predikan kommenterade även Bo Larsson och Katie Day. Jag kunde ha avslutat med några exempel ur våra liv där livet hinner ifatt oss och på så sätt låtit lyssnarna få ana att Jesus/Gud är där just i de ögonblicken. Vi behöver inte springa runt, leta och vänta på att våra vägar ska korsas Jesu vägar. Gud finns närvarande hela tiden och i varje ögonblick finns det en möjlighet.

Kommentarerna från handledarna underströk att jag kunde ha gjort ännu mer av slutet. De bekräftade samtidigt att jag denna gång undvikit att sluta i de lagiska kraven. Jag lyckades gå vidare till nåden – att Gud bär bördan – och försökte sätta ord på tilliten att livet kommer till oss som en gåva. Det är inte på människan som bördan ligger att skapa liv, den ligger på Gud. Av Gud får vi ta emot liv och den ges till oss som en gåva.

Kapitel 6. Slutsatser.

Min ambition i denna uppsats har varit att ta reda på mer om hur vuxna lyssnar till predikan samt att hitta ett sätt att tala teologiskt om vuxnas lyssnande. Jag har i mina tre predikningar försökt synliggöra vuxnas bekymmer och evangeliets hopp in i dessa situationer.

Mina predikningar har inte alltid nått ända fram. I analyserna har det framkommit att jag flera gånger låtit bli att fördjupa mig i de tankar eller ärenden som jag framfört. Ofta har det berott på att jag inte haft tillräckligt med tid för att arbeta igenom texten. Vilket har medfört att för många idéer har funnits kvar i predikan. På så sätt har predikan blivit som en ”popcorn-maskin” som Wilson uttryckte det, med nya fokusar var femte sekund. När jag gör så får jag

inte tag i de bekymmer eller krav som vuxna upplever att de tyngs av. Jag lyckas inte få in perspektiv som hjälper de vuxna att få distans till sina egna liv. Det blir bara en enkel spegling där de ser vad de redan vet om sig själva. Istället har jag erfarit att vuxna vill få brottas med sina liv, få nya perspektiv och få hjälp att se hur livet kan vara annorlunda.

I attitydundersökningarna överraskades jag av den misstro till samhället som många upplevde. De tyckte sig inte bli tagna i anspråk och deras erfarenheter var inte behövda. Men allvarligare var ändå den misstro som så stor grupp kände till sina medmänniskor. De upplevde ett avstånd till andra vilket bland annat måste betyda att de har svårt att tro på gemenskapens möjligheter.

I predikningarna kände jag en frihet i språket och i mitt sätt att röra mig. Min utveckling under de senaste åren har medfört att jag vågar mer och törs söka former som underlättar lyssnandet. Detta blev bekräftat av referenspersonerna. I flera av samtalen framfördes synpunkter på gudstjänsternas form. Att formerna var svåra att förstå och att de inte berörde. Dock var predikningarna ett direktare tilltal som ofta berörde lyssnarens verklighet. I kritiken mot gudstjänsternas former framkom också en kritik mot kyrkans språkbruk. Att språkbruket är hindrande för lyssnandet. Då handlar det inte bara om uttrycken utan en kritik mot meningen som följer av språkbruket. Att kyrkan står för en hierarki eller en objektifiering av människor.

Bland de positiva erfarenheterna i projektet hör också samtalen efter predikningarna. Flera gånger uttryckte referenspersonerna att de uppskattade samtalen och möjligheterna att på ett allvarligt sätt få diskutera livet med andra vuxna. Sådana samtal är sällan förekommande för de flesta. I materialen från VuxenDialog framkom tydligt att behovet bland vuxna är stort att få samtala. Jag vill tro att den arbetsmodell jag valde går att använda i fler sammanhang. Att inbjuda till predikan i kyrkan för att sedan följa upp med ett samtal kring vad som sades. På så sätt får både de vuxna lyssnarna och predikanten möjlighet att bearbeta budskapet. Det blir också ett tillfälle att hitta en tolkningsgemenskap i församlingen som bidrar till en andlig utveckling.

Till min glädje fann jag ett inspirerande material då jag kontaktade Paul Scott Wilson. Detta material blev en vändning i mitt tänkande kring att predika bland vuxna. Där fann jag möjligheterna som ges i begreppen lag och evangelium. Gamla begrepp som många gånger

också associerar till gångna tider. Men Wilson visar hur begreppen har kunnat överföras till en postmodern tid och till ett postmodernt tänkande. Han driver tanken på att lag och evangelium, eller som han föredrar bekymmer och nåd, kan användas som en rörelse i predikan. En rörelse som hjälper oss att se både de mänskliga och de gudomliga dimensionerna i bibeltexterna och i våra liv. Dock önskade jag att han utvecklat tankarna kring sin människosyn samt kring hur vi anar evangelium i vår tid. Han framför många tänkvärda perspektiv kring lagens krav i vår tid men kunde ha hjälpt till ännu mer med hur evangelium kan anas i en tid när vi är starkt kritiska till gamla språkbruk och gammal tillit till myter och traditioner. Idag har vi ett stort vetande om vår egen tillvaro och detta vetande är inget hinder för att ta till sig evangelium. Men vi behöver hjälp att erfara hur evangelium kan bryta igenom och då behöver budskapet bland annat kunna förstås politiskt, vetenskapligt och psykologiskt.

Detta senare har varit den största utmaningen för mig, att finna nya vägar för evangelium i vår tid. Det är också det mest kreativa sättet att tala teologiskt om att predika bland vuxna. Hur lagens krav kan mötas med evangeliets hopp när ingen vet bestämt vart vi är på väg.

Bland de vuxna jag har mött har det uttalats ett behov av att få sina liv behandlade och berörda i predikningar. De önskar vidgade perspektiv och hjälp med att se ökad mening och ökad gemenskap. Att granska livet är inte så svårt i predikan men det finns en risk att inte komma längre än så, vilket jag visar i mina två första predikningar. Predikan kommer inte längre än till lagens krav och riskerar att sluta i rättfärdiggörelse genom fler goda gärningar. Därför är det en grundbult i predikan bland vuxna att alltid ha evangeliet i hjärtat av predikan. Att redan i början av arbetet med texterna och predikan att hitta det evangelium som man vill ge uttryck för. Att tidigt formulera syftet med predikan och i syftet försöka formulera på vilket sätt man vill få lyssnarna att erfara ökad mening, ökad gemenskap och känna ökat livsmod.

Jag vill avsluta med en dikt av biskop Johnson Gnanabaranam, i en tolkning av Britt G. Hallqvist, som jag återkommit till ett flertal gånger under arbetet med denna uppsats och som gett mig både inspiration och livsmod.

Framför dig – en öppen dörr

Hur ska jag kunna tacka Gud
om han bara ger *mig* att äta och dricka,
medan min nästa hungrar och törstar?
Hur kan jag då säga: ”Tack, gode Gud, för maten”?
Och bör jag lova Gud
om han bara kläder mig
och ger just min familj en bostad,
medan min nästa är naken och sover på gatan?
Hur kan jag då säga: ”Lovad vare Guds godhet”?
Måste jag prisa Gud
om han unnar bara mig hälsa och frihet,
medan min nästa är sjuk och förtryckt
- måste jag då säga: ”Prisad vare Guds barmhärtighet”?
Skulle jag verkligen tacka Gud
för att han har utvalt just mig,
medan miljoner människor lever i mörker?
Skulle jag då säga:
”Jag tackar dig, Gud, för att jag hör till de utvalda”?

Framför dig – en öppen dörr!

Mitt barn, jag ger dig inte att äta och dricka
för att du ensam ska bli mätt och glad.
Jag ger dig det för att du ska dela din måltid
med din hungrige broder.
Om han blir mättad genom dig känner han min omsorg
och tackar mig.
Mitt barn, jag ger dig inte kläder och bostad
för att du ska leva i välstånd och vara stolt över det.
Jag ger dig det för att din frysande nästa
med din hjälp ska skyddas för kyla,
och för att ditt hem ska bli en tillflykt för människor i nöd.
Om de genom dig upplever min godhet

kommer de att prisa mig.

Mitt barn, jag ger dig inte hälsa och frihet
för att du bekymmersfritt ska glädja dig åt livet.

Du är frisk – alltså kan du tjäna de sjuka och gamla.

Du är fri – alltså kan du hjälpa de förtryckta till frihet.

Om de genom dig erfar min barmhärtighet

kommer de att lova mig.

Mitt barn, jag har inte utvalt dig

för att du ska sitta lugn och trygg

i tid och evighet.

Nej, jag har utvalt dig till min medarbetare.

Om du vittnar om min kärlek bland dina medmänniskor,

kommer de att känna min närvaro.

Deras mörker förvandlas till ljus,

och tillsammans med dig

kommer de att tacka, lova och tjäna mig.

Framför dig – en öppen dörr!

Litteratur

- Aurelius, Carl Axel; *Hjärtpunkten*, Artos 1995
- Brueggemann, Walter; *I de rotlösas land*, Libris 2000
- Blom, Marianne; ”Det gamla finns inte mer”, *Coniunctio* 1/2004,
De kallar oss unga – Ungdomsstyrelsens Attityd- och värderingsundersökning 2003
Den svenska psalmboken, Verbum 2002
- Fowler, James W; *Stages of faith*, Harper & Row, 1981
- Frostin, Per; ”Den frihet vi är kallade till”, *Frihetens ansikte*, Årsbok för kristen humanism 1985
- Gnanabaranam Johnson; *En öppen dörr*: i tolkning av Britt G. Hallqvist, Verbum 1969
- Georgii, Ulf-Peter (red); *Vägen vidare*, Verbum 1987
- Gustafson, Rolf; *Tid för dialog*, Svenska kyrkans församlingsnämnd och Trots allt 1994
- Gustafson, Rolf; *VuxenDialog*, VuxenDialog, 1999
- Harris, James; *Preaching Liberation*, Fortress Press 1995
- Hermansson, Mats; *Gränsöverskridande*, Verbum 2003
- Jeanrond, Werner G.; *Guds närvaro*, Arcus 1998
- MacLean, Norman; *Där floden flyter fram*, Forum 1992
- Larsson, Bo; *Recept eller replik?*, Verbum 1998
- Lowry, Eugene; *The Homiletical Plot*, Westminster John Knox Press 2001
Luthers lilla katekes; EFS förlaget 1983
- McFague, Sallie; *The Body of God*, Fortress Press 1993
- Nivenius, Olle (red); *Predika med glädje*, SkeabFörlag 1982
- Sigurdson, Ola; *Kärlekens skillnad*, Verbum 1998
- Smith, Christina (red); *Preaching Justice*, United Church Press 1998
- Smith, Christine; *Risking the terror*, The Pilgrim Press 2001
- Tamm, Maare; *Barnets känslövärld*, Esselte Studium Akademiförlaget 1982
- Wilson, Paul Scott; *Does Homiletics Help Preaching*, Chalice Press of St. Louis (opublicerad vid tryckningen av denna uppsats men planerad publicering under 2004)
- Wingren, Gustaf; *Credo*, Artos 1995
- Wingren, Gustaf, Hofsten, Greta; *Jag vet på vem jag tror*, Proprius förlag 1992

Summery

The intention with my Thesis has been to explore ways to preach hope for adults. I have tried to show the importance of helping adults to get a distance and to get new perspectives on their troubles in everyday life. Among Swedish adults in the age of 25-55 years the most important questions to discuss is about the relation to your own children, the relation to your partner, the future for nature and environment, your own health and your own body and questions about employment.

In my Thesis I have focused on the importance of that the gospel of Gods grace must be in the heart of every sermon. By looking at the Canadian theologian Paul Scott Wilson's way of looking at "law and gospel" in a post-modern way I have found that law and gospel can be regarded as a movement in sermons whatever the design. Wilson says that the modern way to understand law and gospel was to separate them. They were alternatives to be employed to produce contrast and comparison. But in a post-modern way the focus on the tension between the two allows one to focus on their interdependence and relationship. Wilson means that the sermon should describe and identify the law and the troubles of people's everyday life according to the text and then move forward to the grace that the text talks about. If you manage to identify the troubles in a way that the listeners will recognize them and you also manage to deepen the troubles and to bring new perspectives the listeners will most probably follow you in the movement towards grace in the text and also be able to identify and experience it.

A discovery that I made is that I have too many ideas in my sermons. I do not manage to identify and to deepen the troubles of the listeners. This means that they only get to know what they already know and I do not manage to bring them with me towards grace. But if I prepare my sermon properly and if I focus on only one trouble in life I will most probably bring the listener with me into a deepening of the trouble and towards the grace that God reveals to us. A second discovery is that this movement towards grace can bring both me and the listener to somewhere that we could not anticipate. The grace of God will always be revealed in new ways. In ways that we did not know about before or did not accept because we always find new ways of understanding and interpreting reality.

Abstract

This Thesis deals with the issue of how to preach hope for people in the age of 25 to 55 years by using law and gospel, or trouble and grace, in the sermon. Through three sermons I will show that law and gospel makes it possible to identify both the human and the spiritual dimensions of the text from the Bible and of live. The implication of my work is to show that there are ways to preach hope for adult listeners.

Bilaga 1

Predikan

Johan Svedberg, 2003-08-31

Luleå Domkyrka, 11 e Tref

Psalmer: 16:1-2, 669, 258:4-6, 398, 288

Den förste av de två männen i liknelsen var farisé. Han var nog en ganska bra karl. Han gjorde sitt jobb ordentligt. Som farisé skulle han vara noga med att hålla renhetslagarna. Renhetslagarna hade med att göra att man skulle vara ren invärtes och utvärtes innan man firade gudstjänst. Man fick tex inte äta vissa djur eller röra döda eller sjuka eller röra vissa andra saker som betraktades som orena. Om ni minns berättelsen om den barmhärtige samariern så var där två präster på väg till templet som inte vågade hjälpa den skadade mannen, pga de var rädda för att bli orena.

En farisé skulle också hålla sabbatsbudet, som innebär att man inte får göra något arbete under sabbaten. Och så skulle en farisee skänka bort en tiondel av sina inkomster, sk tionde.

Mannen ingick i ett sällskap av fariséer som bildade ett sällskap som trodde starkt på att om man levde efter renhetslagarna, sabbatsbudet och tiondet så skulle det judiska samhället vara bättre.

Och den här karln som gick upp till templet gjorde nog sitt jobb ordentlig. Han höll sig till reglerna – *Jag tackar dig Gud, för att jag inte är som andra människor, tjuvar och bedragare och horkarlar, eller som tullindrivaren där. Jag fastar två gånger i veckan, jag lämnar tionde av allt jag köper.* (Lk 18:9-14)

Och han var nog nöjd över att han var bra. Och troligen dunkade hans kamrater honom i ryggen och sa – *du är bra du. Om alla var som du då skulle världen se annorlunda ut!* Och han var nog inte sämre än att han också ryggdunkade sina kamrater och sa att de var bra. Och gladde sig över att de var bra fariséer.

Det är lätt att dras med i ryggdunkandet. Det klart man ska uppmuntra när andra gör bra saker. Och det är klart man ska hålla ihop när det fungerar bra.

Men mitt i ryggdunkandet får man inte glömma kritiken.

Det går en berättelse om att när Jan Carlzon började bygga upp flygbolaget SAS till ett storbolag så var det många som dunkade honom i ryggen och sa att han var en räddare för flyget. Men det fanns också dem som kunde ifrågasätta honom och utmana honom. Men ju längre tiden gick och desto starkare bolaget blev så försvann kritikerna, och kvar i ledningen fanns bara ryggdunkarna, i likadana slipsar. Det tilläts inga kritiker. Och det blev Jan Carlzons fall, eller förödmjukelse som det står i texten.

Om man ägnar sig bara åt ryggdunkande och bekräftelse så döljer man en del av sanningen. Och det är att ingen är bara bra. Vi har också våra svagheter. Vi gör våra misstag. Vi har våra brister där vi behöver växa, där vi behöver lära oss, där vi behöver utvecklas.

Den som går hem rättfärdig, säger Jesus, är tullindrivaren. Han var avskydd av många för att han tar in skatter åt romarna, men han ställer sig som den han är och säger – *Gud, var nådig mot mig syndare. Jag gör mina fel, förlåt mig.*

Kontrasten blir skarp mot farisén som rättfärdiggör sig själv och säger– *Jag tackar dig Gud, för att jag inte är som andra människor, tjuvar och bedragare och horkarlar, eller som tullindrivaren där.*

Jesus är inte kritisk mot att vi uppmuntrar varandra eller ryggdunkar varandra. Han var själv än som gick runt och trodde på många och uppmuntrade. Men det behövs också kritik. Blir det bara ryggdunkande är det risk för en inbördes klubb som avskärmar sig och stänger ute. Och det är precis vad ordet farisé betyder – de avskilda. Det var inte fariséernas eget namn på sig själva utan omgivningens namn. De som irriterat sig på att fariséerna rättfärdiggjort sig själva.

Och det kritiserar Jesus också. En god gemenskap eller ett gott samhälle byggs inte genom att avskärma sig. Mannen som ligger överfallen och slagen på vägen i liknelsen om den barmhärtige samariern kan vi inte ignorera säger Jesus. Inte heller tjuvar, bedragare, horkarlar eller tullindrivare, som det står i den här liknelsen. Vi kan inte utesluta eller isolera ett barn som behöver extra stöd i skolan, eller någon som behöver extra utrustning för att kunna köra sin bil, eller den som är på flykt eller som inte klarar att jobba eller våra egna misstag om vi vill bygga en god gemenskap.

Att avskärma sig är inte vägen. Nej, livets olika behov, våra förmågor och tillkortakommanden, våra framgångar och misslyckanden – allt rymms samtidigt och lär av varandra.

Att avskärma sig och bara tro på ryggdunkarna är till och med en stor risk - *Den som upphöjer sig skall bli förödmjukad, säger Jesus, men den som ödmjukar sig skall bli upphöjd.*

Syfte

Vad - I många sammanhang finns det en risk att kritik uppfattas som svek och bekräftelse är det enda som accepteras. Men om kritiken får plats blir mer sanning synlig.

Vilka - Till de i församlingen som vill höra att predikan behandlar vardagsnära frågor, samt till de som är desillusionerade på beslutsstrukturer.

Hur - Visa att Jesu anklagelser mot fariséerna gäller även idag.

Bilaga 2

Johan Svedberg
Predikan 2003-09-21
14 e Tref, Luleå domkyrka
Psalmer – 10, 892, 61, 522

För någon vecka sedan läste jag ett uttalande av en fackföreningsledare, hon sa – EMU-valet blev ett demokratiskt val och det var fotfolket som fick bestämma.

Det är intressant hur vi ibland blir kroppsdelar. Fotfolket – alla har fötter, men det är fotfolket som har markkänning, som står på golvet, som har ett underifrån perspektiv. På möten finns det ofta en huvudtalare. Det är huvudtalaren som är viktigaste. Den som leder.

Man kan också vara samhällets ryggrad. Den som gör att samhället håller sig uppe. Eller axlar som bär det tunga lasset.

Men det är sällan som någon blir kallad samhällets armhåla eller samhällets blindtarm.

Men de personerna finns. Människor som betraktas som lika oviktiga eller pinsamma som våran armhåla eller blindtarm. Ingen säger det rakt ut, men av behandlingen att döma kan man förstå att dessa är samhällets mindre viktiga kroppsdelar.

Heter man Abdullah i Sverige så har man det ofta svårt. Inte för att det är något fel på namnet, det är ett vackert namn. Utan för att man troligen är invandrad i Sverige och har betydligt svårare än andra att över huvud taget få komma på anställningsintervjuer p.g.a. sin bakgrund och svårt att få lån på banken eller att få nya vänner bland sina svenska grannar för man har aldrig blivit inbjuden.

Om man varje dag eller varje kväll tar hand om sin sjuka mamma eller sjuka make i hemmet, med tvätt, mat, städning och allt vad det innebär, så är man ofta också en undanskymd och bortglömd del i samhället. Kommunens resurser räcker inte till. Hemtjänsten kommer inte för man klarar sig ju ändå. Fast lite hjälp då och då kanske skulle vara just det som behövdes.

Att vara ung idag är inte alltid så lätt. Är man tex en fjortonårig kille så kan man vänta sig en inbjudan till konfirmandläsning. Men om man inte kan prata, inte kan gå och inte kan läsa och är beroende av personlig assistent så är det svårt att anmäla sig till konfirmandläsning om de enda alternativen som finns är att åka på basketkonfirmander eller på träffar i Kyrkans Hus. Dit går inte färdtjänsten på kvällen, och den personlige assistenten har slutat för dagen och mamma o pappa orkar inte åka. Som fjortonåring kan man lätt känna sig som en bortglömd kroppsdel.

Samhällskroppen har många undanskymda delar. I våras gjorde Kommunals strejk att många blev synliggjorda – plötsligt insåg vi vilka som städar våra gator, lagar våra barns mat och ser till att toaletterna är städade.

Men Abdullah har svårt att göra sig hörd. Trots att han är biotekniker, utbildad i Indien, så vågar ingen arbetsgivare kalla honom till intervju eller ge honom ett jobb.

Fjortonårige Magnus som inte kan bli konfirmerad har svårt att göra sig hörd och svårt att få kyrkan att lyssna.

Likaså Stina, som sköter om sin sjuka mamma och ständigt är orolig för att hon ska gå vilse eller glömma en spisplatta på.

Raden på undanskymda delar av vår samhällskropp kan göras lång. Och ju längre listan blir desto närmare oss kommer den. De undanskymda finns oftast mitt framför våra ögon. Magnus och Abdulla är våra grannar och Stina är vår arbetskamrat.

Men vi ser dom inte eller vi orkar inte se dem. För kraften går åt till annat. Annat i våra liv som också är viktigt.

Tiden räcker inte till för allt och alla.

Men bekymret är att vi hamnar i obalans. Våra kroppar hamnar i obalans. Det här börjar vi förstå i våra egna kroppar, våra fysiska kroppar. När huvudet är för stressat så sätter sig smärtan inte bara i huvudet utan även i magen och ryggen. Och när vi inte sover tillräckligt så känns det inte bara inuti utan det syns på utsidan. Vi börjar förstå att kroppen är en helhet. Och den behöver vara i balans med sig själv.

Därför lär sig barnen massera varandra på skolan, kommunen delar ut gå-stavar i julklapp och vi lyssnar på avslappnande musik.

Men förstår vi att samma sak gäller samhällskroppen?

Att vi inte kan strunta i vissa delar av samhällskroppen, som om de inte fanns? Att vi inte kan strunta i Abdullah, Magnus eller Stina?

Utrikesminister Anna Lindhs död gjorde oss påmind om detta. Knivhuggen i hennes kropp gjorde ont i massor av andra människor.

Det spelar ingen roll om vi är utrikesministrar eller företagsledare, eller arbetssökande män, eller tonårskillar. Det spelar ingen roll var i samhällskroppen vi finns så är vi beroende av varandra.

Lider en kroppsdel så lider förr eller senare alla andra. Oavsett om man heter Anna eller Magnus eller Abdullah eller Stina eller Bob eller Deng eller Giovanni eller Maria.

Alla är lika mycket människor.

Alla har samma värde.

Vi är delar av samma kropp!

Syfte – Många av lyssnarna lever både i en kyrka och ett lokalsamhälle som inte rymmer alla olikheter. Nedskärningarna gör att ännu färre få samma chanser, och utslagningen blir allt mer tydlig. Samtidigt vill samhället värderingsmässigt få fler olikheter att rymmas. Jag vill påminna om hur vi är lemmade till varandra och hur vi är beroende av varandra. Hur samhörigheten är en rikedom och ett ansvar.

Bilaga 3

Johan Svedberg
2003-10-11, Predikan
Tacksägelsedagen, Luleå Domkyrka
Lukas 17:11-19

Plötsligt vänder sig en av dem och säger – Jag går tillbaka. En av de spetälska i texten vänder sig plötsligt om och säger – Jag går tillbaka.

De andra fortsätter att gå, glada, förbluffade över att vara friska igen. Över att spetälskan är försvunnen. På väg hem till sina familjer. De längtar efter att få komma hem, så det gör nästan ont – och få vara tillsammans med sina älskade, barnen, vännerna, släktingarna. Känna igen sig, känna dofter och smaker hemma igen.

Men en av dem stannar till och går tillbaka. Vad var det som hände inne i honom? Varför gjorde han det? Vad tänkte han i det ögonblicket han vände? Det är det ögonblicket det ska handla om. (*Vänd om och markera några steg*)

Han var lika glad som de andra. Lika längtande efter att få komma hem. Hem igen. Blev lätt i steget. Men så stannade han till. Frågande. Vart är jag på väg? Vart är jag på väg?

Jo, jag ska hem och det längtar jag efter. Men jag får inte glömma vart jag kommer ifrån. De här åren som spetälsk har varit de värsta i mitt liv. Jag har varit utfryst och ensam. Ingen har velat prata med mig, vara med mig eller röra mig. Till slut har jag inte velat vara med mig själv. Visst, vi har varit tio stycken, men vi har alla varit lika ensamma. Ingen har velat vara med oss, vi har inte velat vara med varandra, och vi har inte velat vara med oss själva.

Det har varit en hemskt jobbig tid. Och det har påverkat mig. Men jag vill komma ihåg det bra jag har lärt mig. Jag vill ta med det som har varit bra, det som jag har lärt mig av livet. Jag vill inte bara rusa vidare och glömma. Det här är en del av mitt liv.

I det ögonblicket vänder mannen. Han vänder sig om och går tillbaka. (*Vänd om och markera några steg*) Går tillbaka, inte bara till platsen där han mötte Jesus, utan också tillbaka till sitt gamla liv. För det var ju där, i det ensamma livet som Jesus mötte honom. Mitt i utsattheten och det illa omtyckta som Jesus hade mött honom och de andra.

Och det är så vi ofta möter Jesus. Han stannar till hos dem som känner sig ensam. Han pratar med dem som saknar någon att prata med. Lyssnar till dem som saknar någon att lyssna till. Slår följe med den som går ensam.

Den Jesus vi får tro på och den Gud vi får tro på känner när livet är kärvt och jobbigt. Att livet har Långfredagar.

Och den Jesus vi får tro delar våra Långfredagar. Och delar dem tills det blir påskdagsmorgon igen. Tills när livet börjar spira där vi tror att det är bara död, tills ljuset sipprar in där vi bara ser mörker, och tills närvaro övergår i gemenskap där vi bara upplever ensamhet.

Det är till denne Jesus som mannen vänder tillbaka, och faller på knä (*Fall på knä*) och säger tack! Inte bara ett tack som en fras man ska säga, utan ett tack för livet. Tack för att jag får leva, tack för att jag får dela ditt liv och du delar mitt liv. Tack för att livet är större än vad jag kan ana och att jag har fått tillbaka livet och lusten.

Och så reser sig mannen och skyndar efter sina vänner som redan hunnit en bit bort.

Och Jesus tittar upp och säger, kanske oroligt – *Blev inte alla tio rena? Var är de nio andra? Är det bara den här främlingen som har vänt tillbaka för att ge Gud ära?*

De andra nio är så uppfyllda av att nu få gå hem så de glömmer allt annat. Längtan efter att få komma hem värker i deras kroppar. Och de ser bara framåt. Nu äntligen ska jag hemåt.

Men Jesu fråga kommer att komma ifatt dem. Vart tog de andra nio vägen?

Frågan kommer ifatt oss, som tillhör de nio, som ofta rusar vidare i livet. Som rusar rakt fram. Mot nästa sak. Frågan kommer ifatt oss – vart är ni på väg? Vart är jag på väg?

Och i det ögonblicket stannar vi också till. Och livet hinner ifatt oss.

Men om Jesus inte är kvar, när vi vänder oss om för att tacka. Om Jesus inte är kvar på samma plats som vi sist såg honom, där vi senast mötte honom, så ska vi inte bli rädda. Jesus är inte borta, han är ständigt på vandring. Precis som vi ständigt är på väg.

Och våra vägar korsas igen, de korsas ständigt. Han följer våra, och vi följer hans.

Syfte

När samariern i Lukas text vänder sig om och går tillbaka till Jesus synliggör han hur Jesus delar våra liv och får livet att växa och uppstå på nytt. Detta vill jag göra tydligt i predikan, samtidigt som jag vill ge ett hopp till dem som inte stannar till och riktar ett tack till Gud.

I församlingen finns som vanligt en blandad skara människor. Jag vet att denna söndag kommer även ett antal ungdomar med föräldrar till vår konfirmandinskrivning.

Johan Svedberg
Class of 2004
Sermon, 2003-10-11
Luleå Cathedral, Sweden
Text - Luke 17:11-19

Suddenly one of them turns around and says – I will turn back.

The others continue to walk, happy and surprised, that they are healed. They are on the way home to their families. On their way home to the ones that they love, their beloved, their children, friends and relatives. To the familiar smells and tastes again.

Suddenly one of them stops and turns back. Why does he turn back? What happens inside him? What does he think in that moment when he turns back? This sermon is about that moment. (*Turn around and take some steps forward*)

He is just as happy as all the rest. He is longing home. He walks with light feet. But suddenly he stops. Asking himself - Where am I going?

Yes, I am on my way home again. But I must not forget where I am coming from. The years with leprosy have been the most terrible years in my life. I have been excluded and lonely. None have wanted to talk to me, none have wanted to be with me and none have wanted to touch me. I have not wanted to be with myself at last. Of course, we were ten of us, but we have all been lonely. None have wanted to be with us, we have not wanted to be with each other and none have wanted to be with themselves.

It has been a terrible time. It has affected me and I have learned a lot about what it is to be a human being. And I do not want to forget it. I do not want just to leave it behind. I want to remember it as a part of my life.

In that moment he turns around. He turns around and returns to where he came from. (*Turn around again and take some steps*) Not only to the place where he met Jesus, but also to his previous life. It was in his previous lonely life that Jesus met him. Right where he was excluded and disliked.

And that is where we often meet Jesus. Those of you that will join the confirmation-class will hopefully recognize that. And also the rest of us hopefully recognize that, both in bible-stories and in life-stories, Jesus join those who feel lonely. He talks to those who none talks to, he listen to those who none listen to and he accompany those who walks by themselves.

Jesus that we can believe in, and God that we can believe in, knows that life is not always easy. It is sometimes harsh and tiresome. Jesus knows that there is Good Fridays also in our lives.

And Jesus joins us in our Good Fridays, when life is harsh. And he joins us till the Easter morning breaks. Till life sprouts even though we think it is only death around us. Till the light starts to glister even though we think it is only darkness around us. Till the presence of him becomes unity even though we think we are lonely.

The man turns to this Jesus. He kneels (*Kneel*) and says – Thank you! Not only in a polite way, as you do in the shop. But thanks for life! Thanks for my life, thanks for you sharing my life, and me sharing yours. Thanks for letting me experience the greatness of life, and thanks for letting me experience life over again.

The man raises and turns back again and tries to catch up with the others.

Jesus looks up and says, maybe worried - "Were not all ten cleansed? Where are the other nine? Was no one found to return and give praise to God except this foreigner?"

The other nine are so excited and occupied with their return home. They forget everything else. They just look forward. At last I am coming home!

But Jesus question will catch up with them – “Where are the other nine?”

The question will catch up with them and with those of us that belong to the group of nine. Those of us always are heading forward. Almost starting with the next thing before the other one is finished. The question will catch up with us – Where are you going? Where am I going?

In that moment we will stop, when the question catches up with us. And life will catch up with us.

But if we do not find Jesus when we turn around to thank him, if he is not there where we left him, we should not be worried. Jesus is not gone. He is always on his way, as we are always on our way.

And we will meet again. He follows our paths and we follow his paths.

Sermon Purpose Statement –

When the Samaritan in Luke turns around and walks towards Jesus he shows how Jesus shares our lives and how he makes life to sprout and to rise again. I want to make this visible in my sermon at the same time as I give those a hope that do not turn around and give thanks to God.

As usually there is a lot of different people with different backgrounds in the pews. This Sunday there is also a group of teenagers with their parents that will join the confirmation-class.

Frågeformulär

Under hösten arbetar jag med ett projekt där jag samlar information och material inför en uppsats kring predikans betydelse. Jag är mycket tacksam om du vill hjälpa mig genom att svara på följande frågor. Svara gärna anonymt. Uppgifterna kommer eventuellt användas i uppsatsen diskret och utan att avslöja vem som lämnat uppgiften. Lämnna svaret genast eller svara inom några dagar, då minnet är färskt, och sänd per post eller e-post.

Man Kvinna Ålder 15-25 år 25-55 år 55+ år

Varför kom du till kyrkan idag?

Vad upplevde du var det viktigaste i dagens predikan?

Hur berördes du av predikan? Vilka känslor, tankar väcktes under predikan?

Gav predikan upphov till vidare funderingar? I så fall vilka?